

Sonia EIZAGIRRE ORTEGA

HEZKIDETZA ETA SEXISMOA
HEZKUNTZAN/
*COEDUCACION Y SEXISMO EN LA
EDUCACION*

TFG/*GBL* 2013

Haur Hezkuntzako Irakasleen Gradua
Grado en Maestro en Educación Infantil

Gradu Bukaerako Lana
Trabajo Fin de Grado

HEZKIDETZA ETA SEXISMOA HEZKUNTZAN
COEDUCACION Y SEXISMO EN LA EDUCACION

Sonia EIZAGIRRE ORTEGA

GIZA ETA GIZARTE ZIENTZIEN FAKULTATEA
FACULTAD DE CIENCIAS HUMANAS Y SOCIALES

NAFARROAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOA
UNIVERSIDAD PÚBLICA DE NAVARRA

Ikaslea / Estudiante

Sonia EIZAGIRRE ORTEGA

Izenburua / Título

Hezkidetza eta sexismoa hezkuntzan/ Coeducación y sexismo en la educación

Gradu / Grado

Haur Hezkuntzako Irakasleen Gradua / Grado en Maestro en Educación Infantil

Ikastegia / Centro

Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea / Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Nafarroako Unibertsitate Publikoa / Universidad Pública de Navarra

Zuzendaria / Director-a

Maria Victoria INSAUSTI NUIN

Saila / Departamento

Pedagogia/ Pedagogía

Ikasturte akademikoa / Curso académico

2012/2013

Seihilekoa / Semestre

Udaberria / Primavera

Hitzaurrea

2007ko urriaren 29ko 1393/2007 Errege Dekretua, 2010eko 861/2010 Errege Dekretuak aldatuak, Gradu ikasketa ofizialei buruzko bere III. kapituluak hau ezartzen du: “ikasketa horien bukaeran, ikasleek Gradu Amaierako Lan bat egin eta defendatu behar dute [...] Gradu Amaierako Lanak 6 eta 30 kreditu artean edukiko ditu, ikasketa planaren amaieran egin behar da, eta tituluarekin lotutako gaitasunak eskuratu eta ebaluatu behar ditu”.

Nafarroako Unibertsitate Publikoaren Haur Hezkuntzako Irakaslearen Graduak, ANECAk egiaztatutako tituluaren txostenaren arabera, 12 ECTSko edukia dauka. Abenduaren 27ko ECI/3854/2007 Aginduak, Haur Hezkuntzako irakasle lanetan aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizialak egiaztatze baldintzak ezartzen dituenak arautzen du titulu hau; era subsidiarioan, Unibertsitatearen Gobernu Kontseiluak, 2013ko martxoaren 12ko bileran onetsitako Gradu Amaierako Lanaren arautegia aplikatzen da.

ECI/3854/2007 Aginduaren arabera, Haur Hezkuntzako Irakaslearen ikasketa-plan guztiak hiru modulutan egituratzen dira: lehena, oinarrizko prestakuntzaz arduratzen da, eduki sozio-psiko-pedagogikoak garatzeko; bigarrena, didaktikoa eta diziplinakoa da, eta diziplinen didaktika biltzen du; azkenik, Practicum daukagu, zeinean graduoko ikasleek eskola praktiketan lortu behar dituzten gaitasunak deskribatzen baitira. Azken modulu honetan dago Gradu Amaierako Lana, irakaskuntza guztien bidez lortutako gaitasun guztiak islatu behar dituen. Azkenik, ECI/3854/2007 Aginduak ez duenez zehazten gradua lortzeko beharrezkoak diren 240 ECTSak nola banatu behar diren, unibertsitateek ahalmena daukate kreditu kopuru bat zehazteko, aukerako irakasgaiak ezarri, gehienetan.

Beraz, ECI/3854/2007 Agindua betez, beharrezkoa da ikasleak, Gradu Amaierako Lanean, erakutsi dezan gaitasunak dituela hiru moduluetan, hots, oinarrizko prestakuntzan, didaktikan eta diziplinan, eta Practicumean, horiek eskatzen baitira Haur Hezkuntzako Irakasle aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizial guztietan.

Lan honetan, oinarrizko prestakuntzako modulua/ak erakutsi digute, gizartean agente nagusia dela hezkuntza. Hori horrela izanik, kontzientzia hartzen lagundu digu, gizartean sor daitezkeen arazo edota gatazketan esku hartu behar dugula, eta horiei aurre egin behar diegula. Beti, ikaskuntza eta elkarbizitza klima egokian sustatuz.

Didaktika eta diziplinako modulua/ak, esparru edota gai ezberdinak ikuspuntu pedagogiko batekin ikusten erakutsi digu. Kasu honetan, gizarte arazoan murgildu eta horri aurre egiteko proposamenak kudeatu behar direla. Bestalde, gaztelaniako ikasgaian hizkuntza sexistaren inguruan zerbait ikusteak lagungarri egin izan du. Egia da didaktika eta diziplinek erakusten dutela, eskolan jorratu beharreko gai edota proiektu guztiak egituratua izan behar dutela; helburu, eduki, metodologia eta ebaluazioarekin. Baina horrek ez du esan nahi, edozein gauza irakasteko dena egituratua izan behar dugunik. Azken finean ez dugu ahaztu behar, ikasketa esparru batez hitz egiten ari garela.

Halaber, Practicum moduluek; eskolak eta bereziki haur hezkuntzako etapak hezkuntzan duen lekua eta zeregina ezagutzeko bidea ireki digu; orain arte, haur hezkuntzako etapen ez dut ikusi bizikidetzari dagozkion sexu- berdintasunaren eta generoaren inguruko planak martxan jartzen ezta gaiari dagokion jarduerarik lantzen ere. Praktika aldi ezberdinetan ikusi ahal izan dudanez, haur hezkuntzako ikasleek sexu ezberdintasunaren seinale eta rol banaketen adierazleak erakutsi izaten dituzte. Haurrek, lehen urteetan asko ikasten dute imitazioaz eta hortaz, rol banaketa horiek, etxean edota kalean jasotzen dituztenak, joko sinbolikoaren bidez erakusten dituzte ondoren. Horrek, alderdi honetan hutsunerik gertatzen dela erakusten digu. Jakin badakit Lehen Hezkuntzatik aurrera orain arte behintzat esparru honi erantzun bat ematea edo espazio bat eskaintzea ezinbestekoa izan dela, bizikidetzak plana delakoan, baina ez dut ikusi haur hezkuntzan horrelakorik egiten.

Beste alde batetik, ECI/3854/2007 Aginduak ezartzen du, Gradua amaitzerako, ikasleek gaztelaniazko C1 maila eskuratuta behar dutela. Horregatik, hizkuntza gaitasun hau erakusteko, hizkuntza honetan idatziko dira “Introducción” eta “Antecedentes, Cuestiones y Objetivos” atalak eta eranskinetako zati bat, baita hurrengo atalean aipatzen den laburpen derrigorrezkoa ere.

Laburpena

Gaur egun oraindik, sexismoak bizirik dihardu gure gizartean. Azken hamarkadetan sexismoa gutxitu izan bada ere, lan asko dago egiteko eta beraz, berdintasunerako bidea jarraitu behar dugu. Sexu aniztasuna nahiz sexuen arteko berdintasuna, une jakin batzuetan lantzen den zerbait da eskoletan, oro har, ikasleak nerabezaroan daudenean. Baina, zer zentzu du gai hau nerabezaroan lantzeak, ordura arte jasotako hezkuntza, genero rol jakin batzuen testuinguruan izan bada? Kontzienteki batzuetan eta inkontzienteki besteetan, genero ezberdintasunak bultzatzen dituen baloreak transmititzen dira eskoletan. Hortaz, ikastetxe bateko errealitatea behatuko dugu genero ikuspegitik; bertan ematen diren genero ezberdintasunak eta rol banaketak aztertuz. Hurrengo orrialdeetan zehar hezkidetzak, hezkuntzan hartu behar duen esparruaren garrantzia azpimarratuko da eta horri aurre egiteko proposamen bat garatuko da, Haur Hezkuntzatik hasita. Superbisioa eta Coaching- a bezalako teknikak baliagarriak bilakatu ahal diren aldetik, lan egiteko metodologia eta printzipio batzuk proposatuko dira. Orain arte jasandako inposiziozko balio oro alde batera utzita, gizarte ongizatea guztientzako bermatuko duen esparru bat sortu nahi delarik.

Hitz gakoak: sexismoa; hezkidetzak; eskola; superbisioa; coaching- a.

Resumen

Aunque el nivel de sexismo haya bajado durante la última década, sigue siendo un aspecto latente en nuestra sociedad. Es por ello que todavía hay mucho trabajo por hacer en este camino hacia la igualdad. La diversidad sexual y la igualdad entre los sexos se trabajan puntualmente tanto en la infancia como en la adolescencia. Pero, ¿qué sentido tiene tratar estos temas en esta última etapa, si el contexto social vivido hasta entonces, ha sido bajo determinados roles diferenciadores de sexo? La distinción entre géneros son valores que se transmiten también en la escuela, tanto consciente como inconscientemente. Por lo tanto, vamos a intentar observar desde la perspectiva del género la realidad que se vive en un instituto, haciendo un análisis de las diferencias entre géneros y la distribución de los roles que se puedan llegar a dar. Por ello, se hará hincapié al lugar que debe ocupar la coeducación dentro de la educación, tratando de elaborar una propuesta para hacerla frente ya desde la Educación Infantil.

Dado que diferentes técnicas como la Supervisión y el Coaching puedan ayudar a desempeñar el trabajo, se propondrán metodologías y principios para ello.

Palabras clave: sexismo; coeducación; escuela; supervisión; coaching.

Abstract

Although sexism has lessened in the last decade, it still remains in our society. Nowadays people superficially learn about sexual diversity and gender equality which is actually not applied in real life. The problem behind this is that schools start to teach gender equality from adolescence, which is not effective enough to alert the students of the importance of gender role. In this sense, the education for gender equality should begin in kindergarten. To accomplish this goal, it is necessary to figure out the gender issue occurring in secondary school. By analyzing the gender differences and the distribution of the roles that teachers and families have, we can know the student's perception about distorted gender roles. After analyzing this discrimination, it is possible to insist that the early coeducation is indispensable to develop gender equality. To make my argument stronger, I will mention methodologies such as Supervision and Coaching. Techniques that can help us achieve the desired results.

Keywords: Sexism; coeducation; school; supervision; coaching.

Aurkibidea

Sarrera/ Introducción

1. Aurrekariak, galderak eta helburuak/ Antecedentes, cuestiones y objetivos	1
1.1. Aurrekariak/ Antecedentes	1
1.2. Galderak/ Cuestiones	5
1.3. Helburuak/ Objetivos	6
2. Esparru teorikoa	7
2.1. Aniztasuna: gizarteko errealitatea	7
2.1.1. Aniztasuna eta bizikidetzaren trataera curriculumean	9
2.2. Hezkidetza eta sexismoa	11
2.3. Planteamenduak	18
3. Behaketak	21
3.1. Eskola datuak	21
3.2. Gurasoei galdetegia	28
3.2.1. Galdetegiaren erantzunak	29
4. Berdintasunean hezten	31
4.1. Berdintasunean hezteko gomendioak	31
4.2. Berdintasunean hezteko proposamena	33
Ondorioak	37
Erreferentziak	42
A eranskina	43
B eranskina	50
C eranskina	56

INTRODUCCION

Las prácticas realizadas en diferentes colegios durante todo el grado me han hecho aprender muchas cosas; además de aprender, me han ayudado a ver qué los valores transmitidos por la sociedad se reflejan claramente en las escuelas. Dado que nunca he visto llevar a cabo un planteamiento que responda al problema que tenemos con el sexismo en la etapa de la educación infantil, he llegado a la conclusión de que tiene mucha importancia empezar a trabajar este ámbito de la coeducación desde la infancia.

Con el objetivo de saber qué lugar ocupa la coeducación en nuestras escuelas, la directora me propuso participar en un proyecto puesto en marcha, en un instituto de un barrio de Pamplona; una pequeña investigación sobre la coeducación y sexismo, centrada en un centro que imparte la Educación Secundaria Obligatoria y el Bachillerato en el modelo D.

El proyecto basa en observar y estudiar el contexto del instituto desde el punto de vista de la coeducación para así, conocer la realidad de la escuela y saber cuáles son las necesidades de la misma. El objetivo del proyecto del instituto es llevar a cabo una propuesta de cara al próximo año, respondiendo a las necesidades que puedan presentarse en el centro. Mediante este trabajo aportaré al proyecto ya empezado en el instituto, una perspectiva diferente; centrándome básicamente, en el ámbito de la diversidad sexual y coeducación para el desarrollo, dando a conocer aspectos relevantes en cuando al género y distinción de roles ya adquiridos. Al final, hare una pequeña intervención en una clase de educación infantil, muestra de ejemplo para trabajar este ámbito de la coeducación, en nuestras aulas de educación infantil.

En cuanto al contexto del instituto cabe decir que el barrio es conocido por su carácter popular y reivindicativo ya que, fue construido poco a poco con la colaboración de los vecinos. En 2008 el barrio constaba de una población de 20. 111 habitantes. Por lo cual, considero un barrio grande. Este instituto es el único instituto que imparte el modelo D en Educación Secundaria Obligatoria y Bachillerato, en todo el barrio.

Centro público del gobierno de Navarra que constituye por 56 profesores y alrededor de 550 alumnos.

Los alumnos/as del instituto, provienen de diferentes escuelas del modelo D y de diferentes barrios de la comarca, por lo que, podemos deducir que la diversidad que se pueda dar será mayor a otras.

1. ANTECEDENTES, CUESTIONES Y OBJETIVOS.

1.1. Antecedentes

- Infancia sin limitaciones:

La diversidad sexual como la igualdad entre los sexos, es algo que se trabaja en momentos puntuales y cuando los/as alumnos/as llegan a cierta edad. Pero, ¿qué sentido tiene tratar estos temas en esta última etapa obligatoria, si el contexto social vivido hasta entonces, ha sido bajo determinados roles diferenciadores de sexo?

El modelo sexual que se presenta en la escuela, así como las diferentes funciones de sexos, se determinan normalmente a un modelo explícito; por ejemplo, al trabajar la educación sexual se centra en la sexualidad genital, basándose solamente en la reproducción; mostrando siempre, imágenes sobre las partes genitales del hombre o de la mujer. Según muchos autores, esa perspectiva determina totalmente a la persona y no le ayuda a desarrollarse libremente como tal. Además, los materiales, cuentos, dibujos y la misma lengua que usamos en nuestro día a día, son totalmente heterosexistas, por lo que nos lleva a pensar que estamos educando a nuestros/as hijos/as en contextos heterosexuales.

Por otra parte, debemos de tener en cuenta que en las aulas cada vez se da más diversidad en cuanto a los modelos familiares: padres y/o madres monoparentales, separados/as o incluso reestructurados/as, abuelos/as que se ocupan de los hijos/as... Entre ellos/as, familias homoparentales. La diversidad y afectividad entre los sexos, no se trabaja explícitamente desde la educación infantil, por lo que va a ser difícil que cada niño/a entienda a su familia.

La finalidad de la educación sexual trata de conocer, descubrir, aceptar y vivir nuestra sexualidad, tanto masculina como femenina, tal y como es, para llegar a ser personas felices. Siendo así imprescindible, crecer en un ámbito de diversidad sexual, mostrando que no hay sexualidad de primer o segundo grado. Es por ello que se entiende, que la diversidad debería reflejarse en todos los ámbitos curriculares; para así trabajar el deseo, la homosexualidad y la homofobia en un contexto general.

Pero no debemos centrarnos solo en la educación sexual, sino que, debemos centrarnos también en las distinciones de roles entre hombre y mujeres, que tenemos como valores en nuestra sociedad. Tanto la educación sexual, como la igualdad entre los sexos, pueden y deben ser trabajadas en todas las etapas escolares; empezando desde la educación infantil. (Sancho, N. *"Kilimak"*, 2006: 21).

- El desarrollo de la diversidad sexual:

Se plantea la siguiente cuestión, ¿por qué no se trabaja la coeducación y el sexismo, desde la educación infantil? Muchas veces se piensa, que los niños/as no razonan a esas edades por lo cual, no les repercuten esos valores, pero se equivocan. Justamente es a esas edades cuando hay que tener mucho cuidado. Los niños lo ven todo, y lo que es más, lo sienten todo.

El proceso sexual de la persona se desarrolla desde el nacimiento hasta la muerte, de manera dinámica y totalmente enriquecedora; por lo que, conocer el principio del proceso desde el nacimiento, ayudará a entender mejor todo el proceso.

En el embarazo, se determina el sexo: los cromosomas, las hormonas, el desarrollo de los genitales, tanto interiores como exteriores, el sistema central nervioso... son partícipes de ello, por lo que el médico o la médica afirma el sexo. Una vez que haya nacido la persona, se le asigna el sexo y eso conlleva a ver a la persona, de uno u otro modo; como chica o chico. Es entonces, cuando se van creando expectativas referentes a la persona, siendo femenina o masculina; por lo que, la persona pasa a ser determinada por su sexo desde el primer día de vida. Pero no solo eso, sino que, con las expectativas que se plantean según el sexo, se da por hecho, que esa persona va a ser heterosexual.

- No juzgar desde la perspectiva de los adultos:

En la infancia no existen sensaciones eróticas, por lo que, los niños y las niñas no diferencian lo sexual, de lo no sexual. Para ellos y ellas, las partes más eróticas del cuerpo no son los genitales.

La sexualidad de los niños, no se acerca al punto de vista de la sexualidad y reproducción, que tienen los adultos; a estas edades es difícil diferenciar el deseo erótico del deseo afectivo; por lo que, para los/as niños/as la dimensión sexual afectiva y social, van unidas.

Así como, el significado de la conducta erótica para los adultos tiene muchas connotaciones; el deseo, la contribución, el compromiso, el amor, el placer, la pasión... para los pequeños y las pequeñas, no tiene relevancia alguna. En consecuencia, los adultos muchas veces interpretan diferentes comportamientos de los/as niños/as desde su punto de vista de la sexualidad, por lo que se consigue dar una razón a cada acción relacionada con la sexualidad de los niños y las niñas.

- La importancia del vínculo afectivo:

Se podría decir, que los pequeños y las pequeñas se guían por lo agradable y desagradable, ya que, los/as niños/as sienten la necesidad de crear un vínculo afectivo que se guía por el placer. Los estímulos sociales son atractivos para ellos y ellas, como por ejemplo; el tacto, la cara y/o la voz de la persona. Por ello, los vínculos afectivos pasan a ser mediadores de la sexualidad sobre todo en la infancia; la educación sexual nace y empieza con la persona que se crea el vínculo afectivo, ya que, sentimos seguridad y protección desde la misma mediante; caricias, palabras dulces, contacto con la piel, apretones de manos, besos, abrazos... De este modo, el niño o la niña, aprenderá el derecho a ser amado/a, siendo así esa sexualidad; bisexual, homosexual o heterosexual.

Al año y medio de vida, se presentan grandes cambios junto a la adquisición de diferentes capacidades, tanto motrices (andar, comer, vestirse...) como lingüísticas, por lo que el nivel de autonomía se magnifica. Durante esos cambios, se viven sensaciones frustrantes, por lo cual, se debe aprender y experimentar que no se es único o única para la persona con la que se ha creado ese vínculo afectivo, que tan importante es en el primer año de vida. Además, se empiezan a adquirir normas sociales, que serán muy diferentes aprenderlas razonando, o no razonando.

- La curiosidad sexual de los pequeños y las pequeñas:

Todos/as los/as niños/as tienen curiosidad sexual, cosa que contribuye al proceso de aprendizaje; por ello, se debe tratar el tema, siendo conscientes de que las palabras van a ir adquiriendo significados por los niños y las niñas. Pero, ¿qué significados van a adquirir si se habla solamente de las partes genitales? Es necesario así, hablar sobre la sexualidad y afectividad usando la información más adecuada y no solo respondiendo a las preguntas que se plantean por los alumnos y las alumnas, ya que se sabe, que muchas veces no se pregunta lo que de verdad se quiere saber.

Por otro lado, si no se siguen usando diferentes palabras como homosexual o heterosexual en los discursos, se seguirá impulsando la heterosexualidad en la educación. Y entonces, ¿para qué servirá trabajar la orientación sexual en la adolescencia, si hasta entonces se ha vivido en un marco heterosexual?. (Hik Hasi, 114. Alea: 2007).

Los niños y las niñas deben ser educados en un ámbito de diversidad sexual para que en el futuro las necesidades se traten de forma natural, respetando y aceptando sin discriminación alguna la orientación sexual de cada uno o una, así como las distinciones de las funciones masculinas y femeninas.

También tendrán importancia las vivencias y reflexiones que hacen, las personas de alrededor. Claro está, que para trabajar estos aspectos, es necesario la involucración del profesorado, ya que, este tema exige que de verdad, se crea en lo que se está haciendo o se va a hacer.

Al hablar sobre la discriminación por razón de sexo, me refiero al trato desigual a un sexo con respecto a otro. Es una situación de desigualdad que se da, de forma explícita y/o implícita. Históricamente, este tipo de discriminación se ha centrado en las mujeres, ya que, siempre la mujer ha sido menos valorada, tanto de hecho como de derecho. Aunque se haya avanzado mucho en la igualdad de derechos, la desigualdad y la discriminación de las mujeres, persisten en la realidad del día a día; discriminación salarial, violencia de género etc.

Queda claro así, que no se habla sobre un tema que solo repercute a un grupo limitado, sino que, repercute a todo el colectivo social. Por lo tanto, este largo camino lleno de cambios, es y debe ser trabajo de todos; familias, alumnos, profesores, empresas, prensas etc.

De todas formas, se debe ser consciente, de que una contribución especialmente relevante para superar la discriminación, puede provenir del sistema educativo. La escuela ofrece una plataforma excelente para la superación de los prejuicios sexistas y para la provocación, de un cambio en profundidad de las estructuras y de las prácticas sociales no deseadas. Ya que además, a la escuela le es posible contribuir en los procesos de socialización del alumnado, evitando estereotipos sexistas.

El problema supone y exige, una intervención explícita e intencionada que ha de partir, desde la revisión de las pautas sexistas de la sociedad y de las instituciones en los que se desarrolla la vida de los individuos, especialmente de las instituciones vinculadas a la educación, ya que desde ella se construye y transmite, los estereotipos de los masculinos y las femeninas.

A continuación, se plantearán diferentes preguntas y objetivos, los cuales guiarán el estudio a diferentes campos.

1.2. Cuestiones

- ¿Qué requiere trabajar la coeducación en las escuelas?
- ¿Qué lugar ocupa la coeducación en las escuelas?
- ¿Cómo empezar a educar a los niños y las niñas, en la coeducación y convivencia entre iguales?
- ¿Será verdad que se da mayor fracaso escolar en hombres que en mujeres?
- ¿Repercute la distinción de las funciones entre roles masculinos y femeninos que adoptan los padres, las madres y los/as profesores/as, a los alumnos y las alumnas?
- ¿Habrá diferencias entre los profesores, según el sexo?

1.3. Objetivos

- Encontrar el lugar que ocupa la coeducación en las escuelas.
- Conocer el decreto que regula, el tratamiento a la coeducación en las escuelas.
- Analizar si las familias tienen roles adquiridos según el sexo, y si puede influenciar al alumno.
- Analizar si los profesores también tienen roles adquiridos según el sexo.
- Conocer lo que conlleva el trabajar explícitamente la coeducación en la escuela.
- Buscar unas pautas, para empezar a integrar la coeducación y la convivencia entre iguales en la escuela.

2. ESPARRU TEORIKOA

2.1. Aniztasuna: gizarteko errealitatea.

Lehen urrats gisa, gai honi dagozkion hainbat kontzeptu argitu eta testuinguratzea izango da. Izan ere, sexismoak eta berdintasunak, gizarte, eskola edota hezkuntza mailan hartzen duen lekua aztertzea ezinbesteko suertatzen da. Era berean, planteatuko den esparru teorikoa, helburuei begira osatuko da, hau da, institutuan aztertu nahi ditugun esparruei begira. Beraz, behaketa honen esparru teorikoa garatzen hasteko; Eusko Jaurlaritzak, Hezkuntza, Unibertsitate eta ikerketa sailetik argitaratutako "Lehen Hezkuntzan aniztasunaren trataerari heltzeko orientabideak" izeneko dokumentuak oinarrituta, honela uler dezakegu aniztasuna.

Berezitasuna, hots, bereziak izatea, gizakion berezko ezaugarria da eta, hortaz, edozein gizartek duen bereizgarri amankomun eta objektiboa. Trebetasun nahiz adimen gaitasun bereziak izatea, sexu, kultura nahiz sinesmen desberdinak izatea mota askotako ondorioak dakartzaten errealitateak dira.

Hezkuntza-testuingurua gizartearen erreflexu bilakatzen dela esan dezakegu. Hortaz, aurkitzen dugun aniztasuna agerikoa da. Hezkuntza-elkartea osatzen duten agente ezberdinei arreta pixka bat jarritz gero; familia, irakasle, ikasle eta abarrek interes, aurretiko esperientzia, motibazio, igurikapen, trebetasun, gaitasun, gustu... desberdinak dituztela ohartuko gara.

Ondorioz, ikastetxe bakoitzak bere nortasuna duela esan dezakegu inongo zalantzarik gabe. Eskola edota institutu bakoitzak, bere testuinguru, historia, lan- dinamika, printzipio, xedeak eta abarrak dituelako baita, bertako partaide ezberdinen arteko harremanak, igurikapenak, bertako arazo eta abarrek, eskola/ institutuko nortasuna garatzen dutelako.

Berdina gertatzen da ikasgelekin; nahiz eta testuinguru berdinetan kokatu, testuinguru sozio- ekonomiko berdineko ikasleak aritu, irakasle eta hezitzaile berdinak jardun, ikasgela bakoitza bakarra suertatzen da. Bertako kideak, haien arteko harremanak, haien igurikapen eta eragin positibo naiz negatiboek, ikasgela baten nortasuna

garatzeaz gain, izaera bat sortzen dute eta hortaz, ikasgela guztiak desberdinak kontsideratu behar ditugu.

Ilido beretik jarraituz, honako konklusiora iristen gara: ikasleak bereziak dira. Hezkuntzari dagozkion zenbait esparru begiratuta, berezitasunak nagusitzen dira; ikasteko estilo, gaitasun, interes, motibazio, igurikapen, erritmo, eta aldez aurretik izandako norberaren esperientziak, guztien arteko ezberdintasunak agertzen dituzten faktoreak dira.

Beraz, heterogeneotasuna nagusitzen da edonon; ikastetxeak, ikasgelak eta ikasleek, bakarrak eta bereziak egiten dituzten errealitate eta ezaugarriak dituzte.

Hortaz, ematen den aniztasunean, berezitasunak eta mota guztietako premiak izanik ere, egin beharreko aldaketa edota moldaketa guztiak, ez dira behar adina burutzen. Oraindik ere, ikasle guztiei modu berean eta gauza berak erakusten jarraitzen dugu. Azken urteotan, hezkuntza sistemaren erronka berria bilakatu da aniztasunaren trataera. Hortaz, zein leku hartzen du aniztasunak edota aniztasunaren trataerak, hezkuntza curriculumean?

LOGSE eta LOE legedian sartu direnetik, curriculum bateratua ezartzen duen hezkuntza-sistema *muinbakar eta integratzailearen* bidean ari gara hezten; derrigorrezko eskolatze etapak luzatuz eta bestelako prestakuntza nahiz lanbide-alarreko aukeraketak egiteko uneak atzeratuz.

** **Muinbakarra** dela diogunean zera esan nahi da, ikasle guztiei prestakuntzarako aukera berdinak eta hezkuntza-esperientzia berberak eskaintzen dizkiela.*

** **Integratzailea** dela esatean, berriz, ikasle guztien hezkuntza-premiak asetzeko modukoa dela, ikasgela heterogeneoan suma daitezkeen interes, motibazio eta gaitasun desberdinei moldatuta asetu ere.*

Hori guztia dela eta, hezkuntzako partaide orok aniztasuna dagoela onartu eta erantzun egokia eman behar dionaren zalantzarik ez dago. Alabaina horretarako irakaskuntza- ikaskuntza prozesuaren ikuskera berri edota berezi bat hartu behar da

kontuan, hots, eskaintza komunitatetik abiatuta, ikasle guztien premien arabera irakaskuntza ahalbidetu duen eta lehen aipatutako, bakoitzarentzako prozesuaren pertsonalizazioa bultzatzen duen ikuskera, hain zuzen ere. (Eusko Jaurlaritza. 1989: 4, 5).

2.1.1. Aniztasuna eta bizikidetzaren trataera curriculumean

Hezkuntzari buruzko maiatzaren 3ko 2/2006 Lege Organikoak atarikoan dioenez, aniztasunari erantzutea oinarritzko irakaskuntza osoa gidatu behar duen printzipioa da, ikasle guztiak beren ezaugarri eta beharren arabera hezi daitezen.

Haur Hezkuntzako etapan, haren izaera hezitzailearen arabera, arreta berezia jarriko da premiak atzematen eta horiei erantzun goiztiarra ematen, haur guztien garapen fisikoa, afektiboa, soziala eta intelektuala lortzen lagunduko duen prebentzio eta konpentsazio neurri gisa.

Lehen Hezkuntzako etapan aldiz, ahalegin berezia egingo da ikasleen aniztasunari erantzuteko eta ikasteko zailtasunei aurrea hartzeko; beharrak edota zailtasunak agertu bezain laster hartuko zaie aurre eta behar diren indartze mekanismoak erabiliko dira.

Bigarren Hezkuntzako etapan, berriz, printzipio hori eta ikasle guztientzako hezkuntza komuna uztartu beharko dira. Gainera, antolaketa eta curriculum neurriak ezarri beharko dira, laguntza egokia jaso dezaten ikasteko zailtasunak dituzten ikasleek, ezgaitasun iraunkorra dutenek, gaitasun handiak dituztenek eta hezkuntza sisteman berandu sartzen direnek. (93/2008 FORU AGINDUA, ekainaren 13koa, Hezkuntza kontseilariak emana, Nafarroako Foru Komunitateko Haur, Lehen eta Bigarren Hezkuntzako ikastetxeetan aniztasunari nola erantzuten arautzen duena).

Aipatutakoak, ikastetxe guztien aniztasunari erantzuteko plan bat izateaz gain, eta ikastetxearen analisia eta unean uneko egoera, lortu beharreko helburuak, jarriko diren neurriak, aldi baterako edo behin betiko beharko diren langileak, materialak eta baliabide didaktikoak, eta planaren jarraipen, ebaluazio eta berrikuspenerako prozedurak jorratzea suposatzen du. Hortik habiatuz, ikasle guztien beharrei egokitutako erantzunak emateko.

Guzti hori, eskolako aniztasunaren ikuspegiko beharrak, neurri arrunt zein bereziak ... Aniztasunari erantzuteko plana izeneko dokumentuan bildu beharko dira. Urteko Programazio Orokorraren eta Ikastetxeko Hezkuntza Proiektuaren atal izanik eta horrek, berdintasunaren, ekitatearen eta hezkuntza sisteman sartzearen printzipioei jarraituko die, funtsezko balioak diren aldetik.

Curriculumean aniztasunari eman beharreko trataera xedatzen duen foru dekretua aztertu ondoren, bizikidetza aniztasun moduan ikusten ez dela ohartuko gara eta hortaz, elkarbizitza arautzen duen aginduari erreparatu behar diogu. Elkarbizitza araudiko dokumentu instituzionaletatik kendu duten esparru bat izan arren, bizikidetzaren planaren barruan sartu beharreko neurriak izaten jarraitzen dute eta hortaz, ikastetxe bakoitzak, hari egokitutako neurriak hartzea ezinbesteko izaten jarraitzen du.

Bizikidetza, kide guztien arteko harreman sareari deritzogu; harremanen zati bat izateaz gain, ikaskuntzaren iturri ere badelako. Errealitate horri erreparatuz, egungo hezkuntza sistemak bizikidetzan arreta berezia jarritz, hobekuntzak behar ditu.

LOEk, 1. eta 2. artikuluetan, hezkuntza sistemaren printzipio eta xedetzat honakoak hartzen ditu: gatazkei aurrea hartzeko eta haiek modu baketsuan konpontzeko hezkuntza, bortizkeriarik eza bizitzaren esparru guztietan, bakerako prestakuntza, giza eskubideen errespetua eta tolerantzia eta askatasuna, bizikidetzaren printzipio demokratikoen barrenean. (204/2010 FORU AGINDUA, abenduaren 16koa, Hezkuntza kontseilariak emana, Nafarroako Foru Komunitateko unibertsitate kanpoko ikastetxe publikoetako eta pribatu itunduetako bizikidetza arautzen duena).

Era berean, bizikidetza esparrua xedatzen duen aginduari erreparatzen baldin badiogu, Bizikidetza garatzeko ereduak eta iradokizunak esleitzen dira, inoiz ere derrigortu gabe. (47/2010 FORU AGINDUA, abuztuaren 23koa, Nafarroako Foru Komunitateko unibertsitatez kanpoko ikastetxe publikoetako eta pribatu itunduetako ikasleen eskubide eta eginbeharrak ezarri eta ikastetxe horietako elkarbizitza arautzen duena).

Horren arabera, honakoa uler dezakegu; nahiz eta bizikidetza eskola edota institutuetan ez derrigortu, erantzun beharra suertatzen duen esparrutzat hartu behar

dugula. Ikastetxeetako barne araudian txertatuz, bizikidetzari zuzendutako esku hartze plan bat garatu beharko lukete, baina hori ez da egiten. Arautua geratzen ez denez, hau da, esku hartze proposamen plan bat egiteak inongo dokumentu ofizialetan agertzea eskatzen ez denez, ez da betetzen. Baina, bizikidetza plan bat egiteak, teoria mailan garatzeaz gain praktikan ere garatzea oinarri izan beharko genuke. Izan ere, helburu jakin eta komun bat dugu guztiok; ongizatea guztientzako.

Beraz, pentsamendu positiboa bultzatu behar da, bai gizonezkoen positibismoa eta baita emakumezkoen positibismoa erakutsiaz ere. Egoki esanda, belaunaldi berriak; besteenganako sentsibilizazioan, pertsonen zainketa, norbere izaeraren gogoeta gaitasunean, gatazka eta arazoak konpontzeko hitzezko konponketetan ... sustatuko dituen baloreak transmititu eta lantzen. Azken hau, emakumezkoak barneratuagoak izaten ditugu oro har, gehien inposatu zaizkigun balore funtzionalak izan direlako.

2.2. Hezkidetza eta sexismoa

Ikastetxeak mistoak izan eta ikasle guztiek eduki berak landu arren, ez da esan nahi hezkuntza-prozesuak berdintasunean burutu behar direnik, inolako aurretiazko ezarpenik gabe. Askotan, eskolan jorratutako balioek, jarrerek eta portaerek, kontzienteki batzuetan eta inkontzienteki bestetan, esanahi desberdinak dituzte mutilen zuzentzen zaizkienean eta nesken zuzentzen zaizkienean eta horrek, egungo gizartean ondorio latzak ekartzen ditu.

Hori saihesteko, egungo neska-mutilak eskubide, eginbehar eta aukera berdintasunean hezteko moduko hezkuntza- jardun planifikatu eta sistematikoa bultzatu behar dugu ezinbestez, sexu-desberdintasunak abiapuntu gisa hartuta eta guztien garapena erabatekoa bermatuz, orain arte jasandako inposiziozko balio oro alde batera utzita. (Eusko Jaurlaritza. 1989: 10).

▪ Zer da Hezkidetza?

Urtxintxa eskola eta Emaisia elkarteak argitaratutako “ Jolas ez sexisten bilduma”- ren arabera, honela uler dezakegu hezkidetza: “ Giza sozializazioaren prozesua, neskato eta mutikoei batera edo bereizirik ematen zaiena; bertan, sistemikoki, helburutzat, jaiotzako jatorria eta sexua delakoa izanik, pertsonaren garapena sustatzen duen esku hartzea ematen duena. Aurrez aurre jartzen ez den gizarte eraikuntza bat;

berdintasunaren ideologian oinarritzen den eta askatasun, ezberdintasun eta elkartasunean aritzen den hezkuntza" (Urtxintxa eskola, 2003: 3,9).

Hortaz, honela interpretatzen dugu hezkidetza: pertsonak bere banakotasun, berezitasunaren arabera, generotik at egiten den hezkuntza bezala. Hau da, gizon eta emakumeei alde aurretik zehaztutako rol, balio, portaera eta abar luzea, kontuan hartu gabe hezteak. Oinarrian genero aldetik neutroa izango den eredua bultzatzea, estereotipo maskulino eta femenino, zahar eta tradizionalak alde batera utziz, bide berria eraikitzea. Baina, ezin ahaztu sexu bakoitzaren onarpena eta giza bereganatzea ere badela. Bakoitzak bere giza nortasuna sortu behar du, auto-kontzeptu onuragarri eta positibo batzuetatik abiatuz eta horretarako, elkarrekiko errespetuan oinarritu eta norabide sexistak gainditzea ezinbestekoa izango da.

Hortaz, hezkidetza alorrean honelako helburuak planteatu behar ditugu: eredu maskulinoa unibertsaltzat ez hartzea, estereotipo sexistak zuzentzea, gizarteko norabide sexistak ezabatzea, curriculum orekatua proposatzea eta genero independentziarekin gaitasun indibidualak garatzea. Agirre, I., Arrigain, I., Moreno J. (2010), Hezkidetza. [Eskuragarri (2013/05/17): <http://ikerisabeljanire.blogspot.com.es/>].

Umeek eskola eta institutuan, sozializazio prozesu bat garatzean gain, balore batzuk eraikitzen dituzte. Eskolako etapa guztietan zehar, umek beraien autonomia garatzen dute, aurrerapenak egiten dituzte adierazpen modu berrien erabileran baita beraien identitatearen eraikuntzan ere. Horregatik, haur hezkuntzako etapa garrantzitsua da umeen identitate sexualaren eraikuntzan, femeninoa maskulinoaren menpe utzi gabe, modu honetan beraien autoestimua zaindu ahal delako.

Hezkidetza ez da eguneroko gaia irakaskuntzan, nahiz eta, egunero senarrak hildako emakume bat agertu telebistan. Kontzientziaz, eskubide berdinak onartzen dizkiegu emakumeei eta gizonei. Horregatik, gero eta zailagoa egiten zaigu gure eguneroko bizitzan dagoen androzentrismoa ikustea, gure izaeran barneratua dugulako.

Eskola mistoa 60ko hamarkadan sortu zen, neskek eta mutilek bereizita ikasten zuten garai hartan. Baina, eskola mistoa sortzearen arrazoietan ez zen sartzen, ordea, zer

ekar zezakeen neskak eta mutilak espazio fisiko berean elkartzeak. Gizartea sexista da eta gizontasuna emakumetasunaren gainetik dago errealitateko aspektu gehienetan, eguneroko bizitzan etengabe aurki ditzakegun adibideetan ikus daitekeen bezala. Emakumezko eta gizonezkoen hezkuntza beraz, ezin dugu linealtzat jo, beti izan baitira aurretik aipatutako inposiziozko balioak agerian.

Ikastetxeak lan munduari zuzenduta prestatzen ditu ikasleak, alor publikorako alegia, gizonezkoen gaitasuna izan den alorrerako. Emakumeen generoari lotutako gaitasunak berriz, bigarren mailan geratu dira. 90ko hamarkadan, hezkidetza zehar lerro bihurtu zen eta garai hartan lorpen handia zena (ikasgai guztiak genero ikuspegitik birplanteatzea eskatzen zuen), praktikan "inoren ardura ez izatera" pasatu izan zen eta hala da, gaur egun ere.

Hezkidetza, denok onartzen dugun esparru bat da bai, baina inork serio heltzen ez diona baita ere.

"Maskulinitate" eta "feminitate" esanahietan sartu beharko genuke eta aztertu, zeintzuk diren gaitasun positiboak pertsonarentzat ondoren horiek lantzeko, kontuan hartuta gaitasun batzuetan entrenatuagoak gaudela, sexu batekoak izateagatik edota alderantziz, beste batzuk urrutian gelditzen zaizkigula. Generoak eta beren mugak behingoz gainditzeko bidea zabaldu behar dugu eta ikastetxeek lehen urratsak eman behar dituzte. Ikastetxeak, nortasuna sustatzeko tailerra izan behar lukete. Geure burua ezagutzen lagundu behar ligukete, eta ikusten zertan garen eder, zein den geure ahalmena, eta zer nahi dugun aldatu gudan. Ikastetxeak harreman eredu positiboak sortzeko lekua izan behar luke, eta gatazkak konpontzen ikasteko lekua.

Esaterako, emakumeek historiari edota jakintza zientifikoari egindako ekarpenak ez dira inon ageri. Eduki horiek ez dira gure eskoletan islatzen. Ikastetxeak, beraz, neskei ez die emakumeen erreferentziarik eskaintzen, eta erreferente horiek klabeak izan daitezke identitatea eraikitzeko.

▪ Sexismoa

Ez dago zalantzarik, emakumeak hezkuntza mundura hurbildu eta sartzeko bidea zailtasunez eta oztopoz beteriko ibilbidea izan duela. Horrez gain, ikastetxe bakoitzeko bilakaeran, bertan landu eta garatu diren ezagutzak ikuspuntu androzentriko batean oinarritutakoak izan direla ere. Eskola, neska eta mutilentzako esparru desberdinak zituen eremutik, eskola mistoa izatera pasa zen, non neskak eta mutilek espazio berbera konpartitzen duten eta eduki berberak ikasten dituzten, eredu maskulinoan oinarrituak izan direnak mantenduz, hain zuzen ere.

Bestera esanda eskola mistoa, gizonek gizonentzat eraikitako hezkuntza eremuan emakumeak sartzean sortu da, ez ordea, gizon eta emakumeen eredu kulturalen uztarketan oinarritutako hezkuntza bat planteatu denean.

Emakumeen historia ez da eduki curricularretan sartzen, ez dira emakumeak ikusgai egiten eta ez dira beraien jakintzak ikasi eta transmititzeko legitimotzat hartzen. Beraz, emakumearen balioa zapaltzen duen beste adibide batekin aurkitzen gara. Baina adibideez gain ekintzak aurkitzen ditugu. Izan ere, ikasleak tradizionalak, emakume eta gizonei eman zaizkien paperetan heziak direla erakusten duten jarrera eta portaerak ikusten dira gela eta eskolako espazio desberdinetan, baita irakasleengan ere. Ondorioz, paper hauek maskulinoaren balorazio sozial positiboagoa erakusten dute, femeninoarena baino. Nola ez, sexuen arteko desberdintasunak zapuztuz.

Hasieran aipatutako legeak, elkarbizitzaren inguruan ezer zehatza arautzen ez duenez, imajina daiteke hezkidetza eta sexuen arteko berdintasuna, ez dela sistematikoki lantzen geletan, interes edota inplikazio bereziren bat jartzen duen irakaslearen kasuan izan ezik. Ustez, egin beharreko planteamenduak, prestakuntzan inbertsio gehiago, denbora eta espazio berriak sortzea eta material berrien hornidura ekarriko luketenez, ez da ezer egitera derrigortzen. Horrez gain, aipatu beharra dago ez dela benetako predisposizioa agertzen ere. Legeak ez behartzeak, ez du esan nahi garrantzitsutzat hartu behar ez den esparru bat denik, ezta Haur Hezkuntzako etapan ezer egiten jarraitu behar denik ere.

Sexismoa edota berdintasun eza, ez da fenomeno isolatu bat; aitzitik egoera pertsonal, kolektiboa, indarrean diren baloreen menpe dago. Beraz, errealitate guzti hori ezagutu beharra dago integritasunean fenomenoaren bere osotasunean ulertu ahal izateko.

Hezkuntzan, estereotipo sexistak ezabatzeke lehen pausua eman beharko litzateke: sexismoa, eskolan instituzionalizatzen ari den prozesu eta mekanismoa (kontziente eta inkontziente, agerikoa zein ezkutua) detektatuz. Ondoren, gai hauei helduko dien eredu didaktiko eta antolakuntzako egiteko. Nahiz eta, didaktika eta diziplinako moduluek dena alde aurretik zehaztuta egon behar dela erakutsi (helburu, eduki, metodologia, ebaluazioa), ez du esan nahi erakutsi nahi den guztiak hala izan behar duenik. Izan ere, ez dugu ahaztu behar une oro ikasi eta hezten den esparru batez hitz egiten dela.

Nesken diskriminazioak, ez du nesken hezkuntza emaitzetan eraginik izaten, kontraesankorra badirudi ere; hala ere, diferentziazko tratu diskriminatzaile horrek eragin handia du izaera femeninoaren sorreran eta eraikuntzan, ikasle bikainenak diren neskek ere, hazten doazen neurrian (kontziente edo inkontzienteki) eremu publikoan bigarren mailako papera barneratzen joaten direlako.

Azter dezagun beraz, hezkuntzako zein arlotan ematen den edo eman daitekeen sexismoa. Programazio curricularrean eta testu liburuetan sexismoa sistematikoki proiektatzen da; bai emakumezko pertsonaia eta bizimodu ereduaren omisioaren bidez, eta baita, emakumeen gutxiestearen bidez ere, curriculum esplizituan. Testu liburu gehienetan, emakumeen presentzia eza ia erabatekoa da. Era berean, emakumezko pertsonaiak azaltzen direnean, hauen portaera, eredu maskulinora atxikitzen da. Hau da, nabarmentzen diren emakumeak gizonaren arketipora egokitzen direnak dira, edo berdina dena, beraien lanak bizitza publikoko alderdi garrantzitsuren batean laguntzen dutenak izaten dira. Emakumeen bizimoduak, tradizionalki eremu pribatuan garatu direnak, testuetatik kanpo uzten dira erabat. (Eusko Jaurlaritza. 1989: 10).

Betidanik historiarentzat garrantzitsuak izan diren gaiak, herrien arteko gudak, boterera iristeko borroak eta gizartearen produkzio erak izan dira; eta ez, eguneroko bizitzako erreprodukzio berak, hau da, gizarteek biziraupenerako egiten dutenak:

elikadura, zaintza, harreman afektiboak, etab. Beraz, emakumeak baztertzearekin batera, emakumeari betidanik atxiki zaizkion balioak eta bizitzeko erak ere, kanpoan uzten dira.

Testu liburu, literatura liburu eta beste material didaktikoetan azaltzen diren estereotipoak linealtzat mantentzen dira, euren bidea jarraituz. Estereotipo maskulinoari dagokionez; indartsu, azkar eta independente gisa definitzen da gizonezkoa eta estereotipo femeninoari dagokionean berriz, menpeko, maitekor, zaintzaile eta kolaboratzaile gisa agertzen da emakumea. Horrek, zentzu guztietan eragiten du, berriz ere errepikatuz, inkontziente nahiz inkontzienteki eragiten duten ekintzak, jolasak, janzteko erak, jokaerak, ezartzen diren harremanetan eta abar luze batean eragiten duelako.

Historian zehar emakumeek egin dituzten ekarpenetan lagunduko luketen beste aukerak, ahaztu edota marjinatu egiten dira material curricularretan. Honen ondorioa da ikasleek gizonezkoen lan, gaitasun, eta abarri buruzko informazio zehatz eta gehiegizkoa dutela eta ez dutela batere informaziorik jasotzen emakumezkoen bizimodu, lan, ekarpen eta abarren inguruan. Botere guztia beraz, gizonezkoetan ezartzen da eta emakumezkoek nolabait botererik ez dutela erakusten da. Horrela, jasotzen duten errealitatea guztiz faltsututakoa da; honek beraien pertsonalitatean eragin handiak izaten dituelarik eta zer esanik ez autoestimuan izan ditzaken eraginak.

Estereotipoen alorrean beraz, ezin urrun gaitezke. Desberdintasun sexuala, espazio eta forma askotan sortu eta erreproduzitzen da. Nahiz eta sexismoa curriculum irekian ere presente egon, batez ere ikusezina den diskriminazio mota bilakatzen da. Irakasleriaren itxaropenak, ikasleekin elkarrekintza, batzuk eta besteek errepikatzen dituzten eredu maskulino eta femeninoak, besteak beste eskola bizitzako alderdi ezkuak izan arren, neska eta mutilen portaeren definizioan indar handia dute.

Ikastetxeak ez ditu pertsonak banakotasunean hartzen, pertsona berezi eta bakar bezala hartzen, baizik eta genero maskulinoan edo femeninoan sozializatutako neska eta mutilak bezala ikusten ditu. Beraz, estereotipo maskulino eta femeninoak indartzen dira ikastetxeetan, horiek mantenduz edota etengabe errepikatuz. Ardura

zuzenena ez duen instituzioa izan arren, ez da egia ere, ezer egin ezin duenik diskriminazio sexistaren kontra. Nahiz eta instituzio diskriminatzaileena ez izan, errealitateko zerbitzu garrantzitsu izanik, honi aurre egiten hasi dezakeen instituzio aipagarriena bilakatzen da.

Gizartean, garrantzi handia ematen zaio gazteek jasotzen duten hezkuntzari, ziur baitaude ongizatea (bakoitzarena zein kolektiboa) hari lotuta dagoela. Hezkuntza bide egokiena da, gazteen nortasuna eraikitzeko, gaitasunak ahalik eta gehien garatzeko, norberaren identitatea osatzeko eta errealitatearen ulermena taxutzeko. Kultura eta haren euskarri diren, jakintzen eta balioen ondarea transmititzeko, elkarbizitza demokratikoa eta desberdintasun indibidualen errespetua sustatzeko, elkartasuna bultzatzeko eta diskriminazioa saihesteko bidea izan daiteke hezkuntzarentzat, beraz. Hezkuntza on bat, herrialde baten eta bertako herritarren aberastasun handiena eta baliabide nagusia da.

Pertsonak ez gara gure egunerokotasunean, jasaten dugun sexismoaz kontziente izaten, aurretik aipatu bezala, barneratuta dugunaren arrazoia dela medio. Hortaz, eskoletan ere, ikasle zein irakasleak ez dira honen kontziente izaten; diskriminazio sexista, paradoxikoki, nesken eta maistren portaeren errefortzuarekin ematen da, erresistentziarik izan gabe. Irakasleriak ukatu egiten du ikasleekin duen harremanean inolako tratu desberdintasunik egiten duenik baina ez soilik irakasleriak, baizik eta gizarteko agente guztiak ere. Ikasleekin edota pertsonekin ematen diren elkarrekintzen eta norbanakoaren ezkutuko itxaropenen analisiak erakusten dute, giza agente guztiek desberdintasunak proiektatzen sortzen ditugun desberdintasunak. Zaila dirudi, beraz, ikasle zein irakasleak aldaketak emateko prest egotea, arazotzat bizi ez duten zerbaiten aurrean.

Sexismoa ez da soilik talde sexual batengan eragina duen arazoa, baizik eta gizarte guztiari dagokiona zerbait da. Neskei honela eragiten die: sozializazio femeninoaren ondorioz, ikasketa eta lan aukeraketari dagokionez, ekonomikoki eta sozialki gutxiago baloratuak diren aukerak izatera eramaten ditu. Bestalde, rol sexual mugatua barneratu eta bere gain hartzen duten funtzioei eta baloreei dagokienez, hau da, genero femeninoa bere egiten dute horrek dituen ondorio sozial guztiekin (besteen

zaintza, altruismoa, mendekotasun emozionala, etab.). Mutilei, bere aldetik, sexismoak bestela eragiten die, maskulinitatearen balore zehatzetan sozializatzen direlako (independentzia, arrakasta profesionala, sentimenduen kontrola, etab.) eta tradizionalki femeninoak diren baloreetarako sarbidea ukatzen zaielako.

Aurreko puntuak erakusten digu sexismoa jatorri bikoitzeko arazoa dela. Desberdintasun sozialen arazoa da, emakumeek lanpostu zehatz batzuetarako sarbidea mugatua (ez formalki baina bai errealitatean) duten neurrian. Sexismoa ere hierarkia kulturalen arazoa da eskolak eta gizarteak eredu kultural zehatz bat soilik baloratzen dutena, genero maskulinoarekin lotutakoa hain zuzen ere, eta ez dute kontutan hartzen edo isildu egiten dute kultura femeninoa. Beraz, pertsoneri (neskei zein mutilei), baita baloreei eragiten dien arazoa da. Zentzu honetan sexismoa beste edozein diskriminazio kultural motaren baliokidea da. Eskolak, instituzio sozial oro bezala, pertsonak berdindu egiten ditu legítimo eta unibertsaltzat aurkezten den balore sistema bakar batean oinarrituta, eta lekuri uzten ez diena isilpean gordetzen diren kulturei. Diskriminazio sexualak, beraz, zerikusia du curriculumean egiten den kultura femeninoaren errepresentazio faltarekin eta femeninoztat hartzen diren jokaeren marjinazioarekin. Hau oso garrantzitsua da eskolan hezkidetza eredua lortzeko.

Sexismoaren fenomenoaren konplexutasunak erakusten digu, denbora behar duen aldaketa eta lana dela, eta ez dela berehala alda daitekeen zerbait. Baina ezin uko egin, beharrezko zeregina dela, etorkizunean emakume eta gizonak berdintasunean bizitzeko mundua eraikitzeko. (Eusko Jaurlaritza. 1989: 10).

2.3. Planteamenduak

- **Superbisioa**

Aurretik aipatutako guztiarekin, sesgo asko aurkitzen dira hezkuntzan eta horren aurrean, ikuspuntu berri bat jarri nahi da habian. Horretarako, metodologia edota profesional prestakuntza gisa, ikasle, irakasle nahiz gurasoentzako aplikazio bat bilatu nahi da. Izan ere, testuinguru honetan lanean aritzeko, sexismoa balore bilakatzen den aldetik, pertsonen inplikazioa ezinbestekoa da. Baita ezinbestekoa izan ere, kasu honetan irakasleek, gaia benetan bereganatua izateak.

Hortaz, superbisioa proposamen bat izan daiteke. Proiektu edo programa batean ematen diren jardueren, ohiko behaketa eta dokumentazioa egitean datza superbisioa; proiektu baten alderdi guztiei buruzko informazioa biltzeko errutina bat bilakatuz. Superbisioa beraz, jardueren garapena nola ematen den kontrolatzean datza; behaketa sistematiko eta nahitakoaren bidez. Etengabeko behaketa egiteaz gain, parte hartzaileengan emandako garapenaren inguruko informazioa ematean ere datza. Honela partaideek, euren garapenean emandako aldaketaren berri izango dute une oro, norberaren kontzientzia zabalago bat izaten.

Honela superbisioa sexismoaren esparruan, bitartekari lan batera bideratzen dugu. Hau da, irakasleak superbisioa egingo du, ikaslea eta ikaslearen inguruaren artean bitartekari izanik, helburu jakin batekin; ikasleak auto-kontzientzia lortzea eta bizitzaren nondik norakoak ulertzea, ondoren bizitzan ongizatea lortu ditzan.

Modu praktiko batean honela azal dezakegu superbisioaren xedea: superbisioa, bizikletan gabiltzala nora goazen begiratzea bezala da; eskulekuarekin norabidea alda dezakegu, bidetik ateratzen ez garela ziurtatzeko. Hortaz, gure aplikapenean honela ulertuko genuke: sexu berdintasunaren norabidea hartzeko mekanismotzat erabiliko dugu superbisioa eskolan. Honi esker, bidean eman beharreko prozesuan norabidea ez aldatzeko, baliabide bilakatuz. [Bartle, P. (2011): <http://cec.vcn.bc.ca/mpfc/>].

▪ Coaching-a

Egun ematen den aniztasunean, pertsonen arteko aniztasunari aurre egiteko ezinbesteko faktore suertatzen zaigu eskola. Horretan, irakasle baten ikaskuntza bizitza osoan zehar, etengabekoa izan behar duenaren dudarik ez dago. Izan ere, gizartea geroz eta azkarragoa aldatze doa eta irakasleak bere horretan eguneratuak egotea exijitzen da. Beraz, irakaslearen eraikuntza profesionala garatzen joan beharra dago; kode etiko baten bidez, konplexutasun eta ziurgabetasuna kudeatzen jakin eta horren aurrean erabakiak hartzea, oinarrian dugun konpromisoa bilakatuz.

Coach- ean oinarritzeak, prozesu jakin baten konpromisoa hartzea dakar; helburu jakinak aukeratu eta ongizate pertsonala lortzeko, norberaren kontzientzia maila handitu eta gaitasun eta baliabideak martxan jartzeko. Beste modura esanda,

bizitzaren kontrola gureganatzeko modu bat dela esan genezake; ekintza baten aurrean hartuko ditugun erabakiak gauzatzeko entrenamendu modu bat bilakatuz. Izan ere, helburu jakin baten aurrean, helburua iragazi eta gureganatzeko aukera ematen digu, ondoren erabakiak hartu ditzagun. Prozesu guzti horren bukaeran, norberaren gaitasun eta mugen kontzientzia hartzearen erronka aurkitzen da, azkenik ateratzen diren ondorioekin erabaki zuzenak hartzeko.

Oro har coaching- a; coach- a eta bezeroaren artean ematen den, aldaketa eta emaitzei zuzendutako elkarriketa eta erlazio bat da. Beraz, ongizaterako lehen pausua ematen duten pertsonentzako tresna baliogarri bilakatu ahal da, geure kasuan ikasle nahiz irakasleentzat; euren bizitzan hobekuntzak bilatzen laguntzeko, bai esparru pertsonalean eta baita esparru profesionalean ere.

Coaching- aren eraginkortasuna, pertsona berarengan dago. Izan ere, pertsona bera da hobetzeko nahia duena, bere gaitasunak ezagutzen dituen eta beraz, bilakaerarako giltzak eta euskarriak izango dituen. Pertsona horrek beharko duen bakarra da, norberaren hoberena ezagutzen laguntzeko prozesuan lagunduko dion pertsona izatea alboan, hau da, coach- a.

Prozesu honetan parte hartzaileak, eskola esparruan aplikatuko bagenu; coach-a (irakaslea) eta bezeroa/k (ikaslea/k) izango lirateke eta indibidualki nahiz kolektiboki egin ahalko litzateke. Bezeroak gaia aukeratzen du eta elkarrekintza metodoaren bidez martxan jartzen da; interakzio hori, gardena eta motibagarria suertatzen da eta finean, helburuen gerturatze prozesua bizkortzen du. Prozesu horretan hainbat gauza lantzen dira eta nagusia, bezeroaren nortasuna eraikitzean oinarrituko da; norberaren emozio, pentsamendu eta jarrerak aztertu, landu eta ezagutuz. Honela, bezeroak etorkizunean noraino iritsi nahi duen, edota zer lortu nahi duen ezagutuko du, bere buruaren jabe izanik, bere burua gehiago ezagutuz. Coach-aren zeregina, ikaskuntza esperientzia bidezko ikaskuntzan oinarritutako egoerak proposatu, eta behaketa eta galdeketa bidez prozesu horretan laguntzea izango da bitartean elkarrekintza sustatuz eta hobekuntzak proposatuz. (Giner, A: 2010).

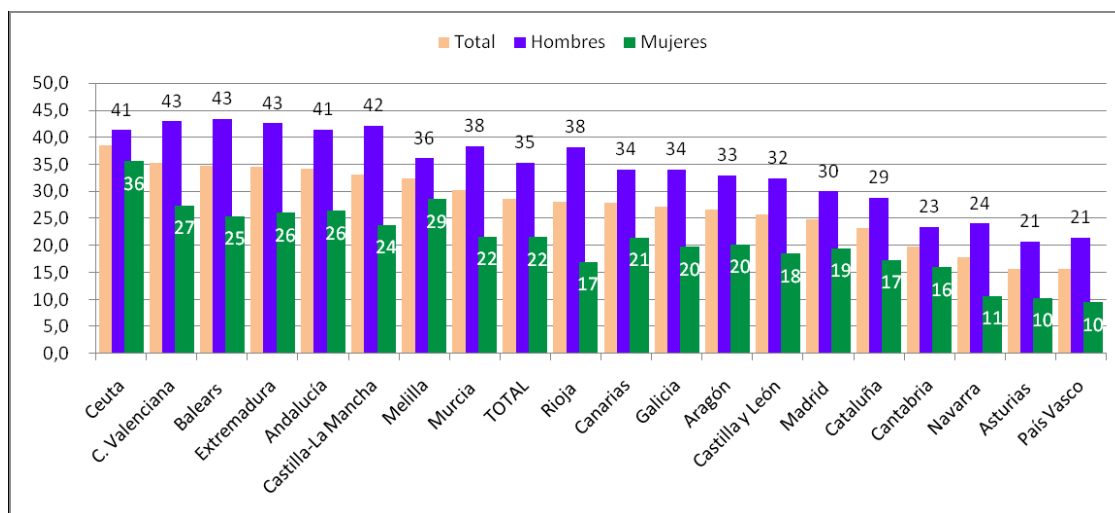
3. BEHAKETAK

3.1. Eskolako datuak:

Ikasleen eskolatzea:

Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza arte ematen den eskolatzean, derrigorrezko hezkuntza den aldetik, sexuen arabera ikasle kopurua behatzea ez da esanguratsua suertatzen; izan ere, ematen den ikasle lagina errealitatean emango dena izaten delako, urte jakinetan jaiotako neska eta mutilen arabera ikasle kopurua izaten delako, hain zuzen ere.

Espainiako estatuan emakumezkoen eskolatze tasa nabarmen altuagoa da, Europako beste herrialdeekin alderatuz. Begi bistakoa da, unibertsitate mailako partaide gehiengo emakumezkoa dela eta oro har, emakumezkoak hezkuntza mailan arrakasta gehiago (kalifikazio hobeak) izaten dituztela, gizonezkoak baino. Nahiz eta, kontraesankorra suerta daitekeen sexismoaren inguruko hausnarketetan bagabiltza.

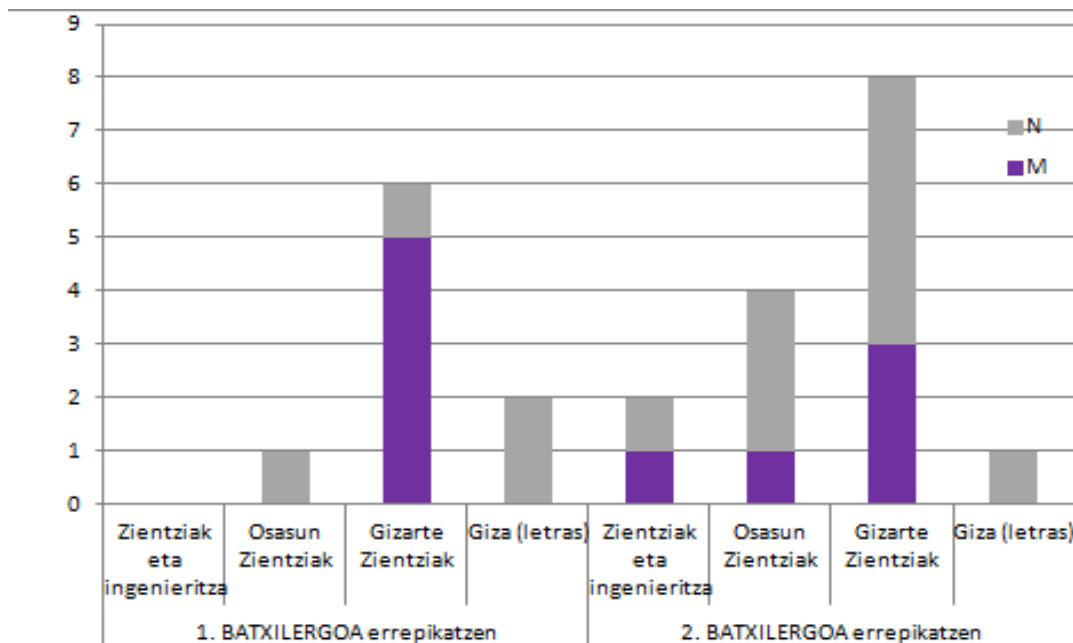
1. **Grafikoa.** DBH- ko titulu gabeko ikasle kopurua 2006/07 ikasturtean.
Ucar, T. Eskola Kontseilua.

Hortaz, eskola porrota esanguratsua suertatzen den zerbait da. Teresa Ucar- ek Eskola Kontseiluaren izenpean egindako ikerketari erreparatzen badiogu, eskola porrota mutilengan nabarmena dela ikusi ahalko dugu. Egindako ikerketa guztian zehar nabarmenena bilakatu ahal den estatistika, honakoa da: 2006/ 2007 ikasturtean ateratako emaitzen arabera, DBH- ko titulurik gabe ateratako ikasle kopurua deigarria

da sexuaren aldetik. Izan ere, emaitzek diotenez, gizonezkoen %35-ak ez du DBH bukatzen, emakumezkoetan aldiz %22. Hau da, 13 punturen aldean nahiz eta, autonomia erkidegotan, desberdintasuna 18 puntukoa den (Ikus, 1. Grafikoa).

Diotenez, mutilezkoen eskola porrota duela urtetik ematen den gertakari bat da, bai Espainia mailan eta baita kalifikazio hoberenak ematen diren autonomia erkidegoetan ere. Hala ere, gaitasun maila neurtzeko egiten diren frogetan, ez dira emaitza baxuagoak ateratzen mutilengan, baizik eta, emaitza desberdinak ateratzen dira; adibidez, mutilek emaitzak hobeak lortzen dituzte gaitasun matematiko eta zientzia gaitasunetan eta okerragoak aldiz, hizkuntza gaitasunetan. (Teresa Ucar, Eskola Kontseilua (2011). “Resolución sobre los resultados educativos de los varones”).

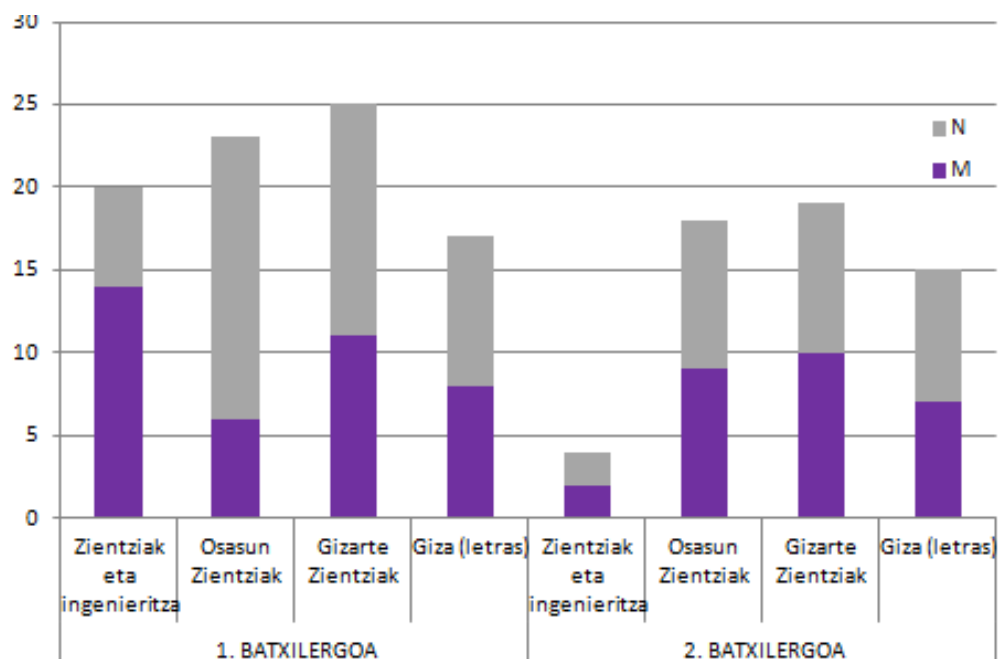
Generoaren araberako itxaropenak direla medio, alde zuriaren itxaropenak egiazkoak bilakatzen direla ikus dezakegu (Ikus, 2. Grafikoa). 1. Batxilergoari dagokionez; zientzia eta ingeniari modalitatean ikasleriaren gehiengoa mutilezkoa da, 8 pertsonako aldea emanik sexuen artean. Bestalde, osasun zientziako arloari dagokionean berriz, neska gehiagok dihardute, aldea 11 pertsonakoa izanik. Giza eta gizarte zientzietako modalitateetan, sexu arteko kopurua ez da horrenbeste nabarmentzen. 2. Batxilergoari dagokionean, sexuen arteko aldea ez da nabarmena baina honetan kontuan izan behar dugu, ez dugula aurreko urteko daturik. Hortaz, aurreko 2. Batxilergoan dauden ikasle kopuruak ez dute balio handirik; izan ere, lehen urtea amaitzean, batxilergo utzi duten ikasleria ezagutu beharko genuke, zerbait ondorioztatu ahal izateko.

1. **Grafikoa.** Institutuan 2012/ 13 ikasturtean,

batxilergoko modalitate bakoitzean dauden neska eta mutil kopurua.

Dena den, ariarekin jarraituz, errepikatzailer kopuruak ez du Espainiako eskola porrotaren tasa berresten (Ikus, 3. Grafikoa); 1. eta 2. Batxilergoetan, zientzia eta ingeniaritza eta osasun zientzietako modalitateetan 7 errepikatzailer daude, horietatik 5 neskak dira eta 2 mutilak.

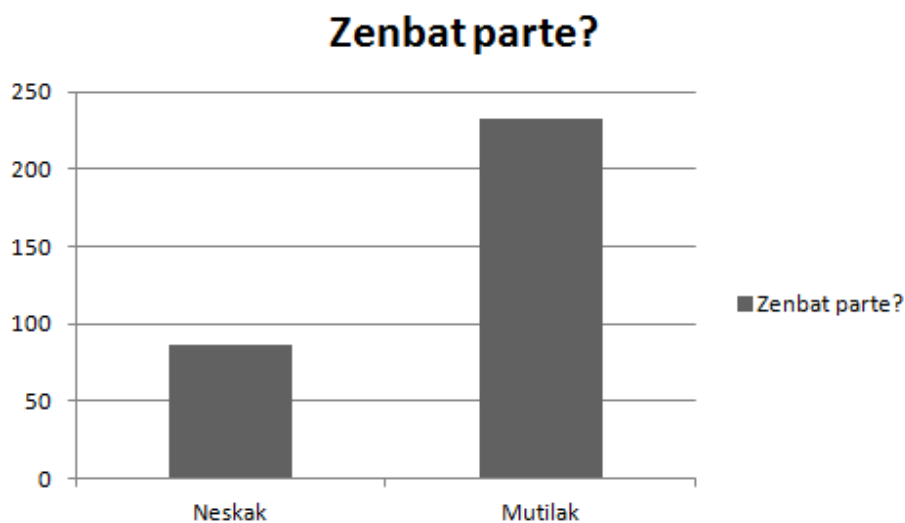
2. **Grafikoa.** Institutuan 2012/ 13 ikasturtean,

batxilergoko modalitate bakoitzean errepikatzen ari diren neska eta mutil kopurua.

Ikasleen faltak/ parteak:

Institutuak, faltak edota bestela esanda parteak jartzeko sailkapen bat du eta horien artean parteak; erasoengatik, errespetu falta izateagatik, arreta falta izateagatik, hiritar heziketa faltaregatik, irainak egiteagatik, jaramonik ez egiteagatik, mehatxuengatik eta abar luze bategatik izandakoak ematen dira. Era berean, parteen larritasunaren arabera, irizpide batzuk ezartzen dira (institutuko barne araudegian zehazten direnak); honela parteak, arinak, larriak edota oso larriak izan daitezke. Hiru parte arin izateak, parte larri bat izatea dakartza, baina era berean, hiru parte larriek, parte oso larri bat izatera bilakatzen dira. Behin ikasleren batek, parte oso larri bat izanez gero, bi motatako ondorioak jasan ditzake; ebaluazio jarraitua galtzea edo egun batzuetako, kaleratzea jasatea.

Institutuan, falta edo parte gehiago jarri zaizkie mutilei neskei baino eta aldea, oso nabarmena da (Ikus, 4. Grafikoa).

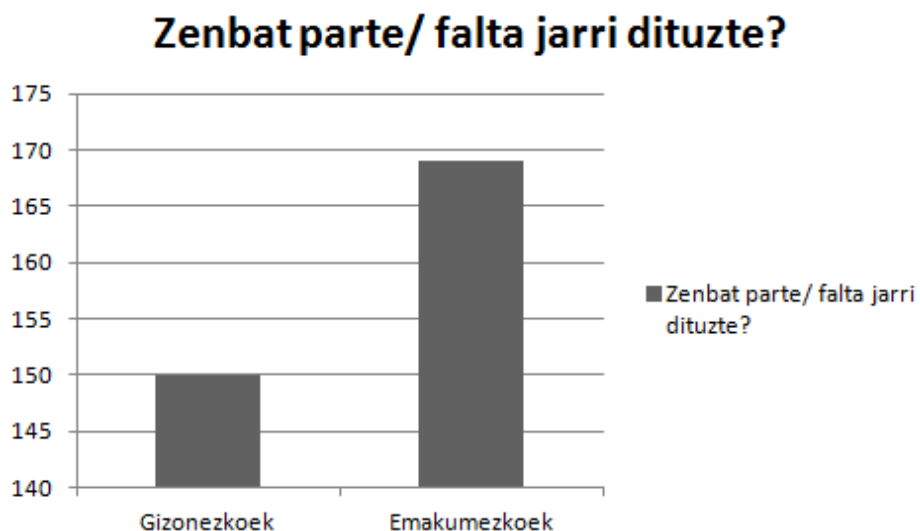

3. **Grafikoa.** Zenbat parte (falta) jaso dituzten neskek eta mutilek.

Irakasleek jarritako parteak/ faltak:

Era berean, orain arte 2012/13-ko ikasturtean zehar jarri diren falta kopurua, 319koa da. Kopuru horretatik, 150 falta irakasle- gizonezkoek jarritakoak izan dira eta beste 169 faltak berriz, irakasle emakumezkoek jarriak. Hortaz, sexuen arabera jarritako falta

kopurua desberdina dela ikus daiteke. Egia da, alderaketa ez dela oso esanguratsua baina hala ere, desberdina izaten jarraitzen du (Ikus, 5. Grafikoa).

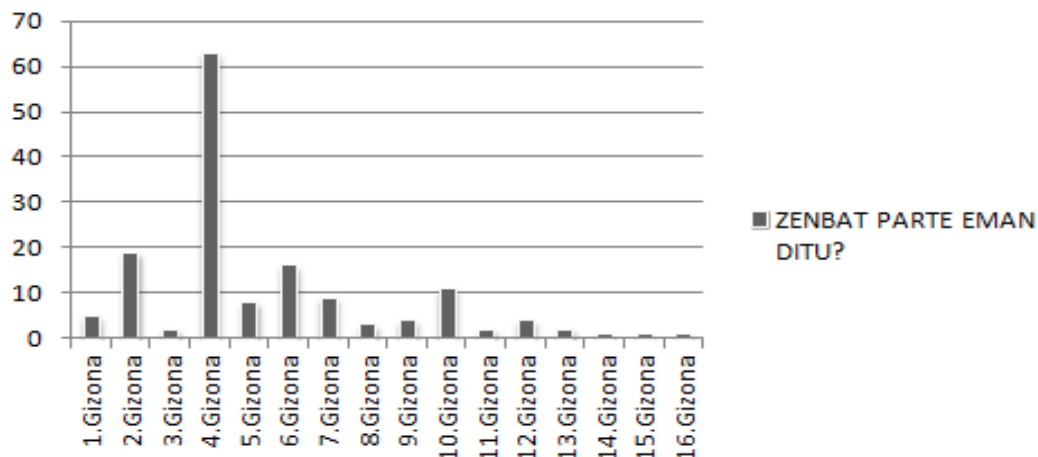

1. **Grafikoa.** Irakasleek jarritako parte/ falta kopurua, sexuen arabera.

Faltak jartzearen atzetik, ematen den autoritate maila pixka bat ezagutu daitekeela uste dut. Zergatik jarri dituzte falta gehiago emakumeek?

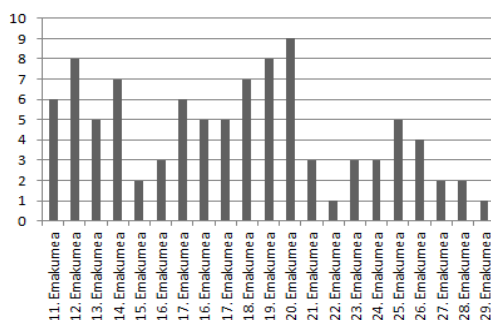
Emakume eta gizonezkoen autoritatea, desberdina izaten da sexuaren arabera. Eskoletan askotan, autoritate disziplinarioa erabiltzera jotzen da, batez ere emakumezkoetan, autoritate hori beste eraz erabiltzen ez dakigulako. Bestera esanda, erabiltzen ez dakigun autoritate horrek funtzionatzen ez duenez, beste irtenbidea bilatuz, autoritate disziplinaria jotzen dugu eta finean, arazo pertsonal bilakatze zaigu, berriz ere, genero ezberdintasunari atxikiz.

ZENBAT PARTE EMAN DITU?

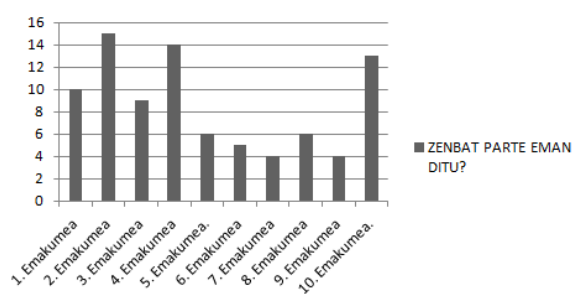

2. **Grafikoa.** Gizonezko bakoitzak jarritako parte/ falta kopurua.

Bestalde, sexu bakoitzean eman diren parteei soilik begiratuz, irakasleen artean parte edota faltei ematen zaien erabilpen maiztasuna oso desberdina izaten da batzuengan eta besteengan (Ikus, 6. Grafikoa). Institutuan, 17 gizon irakasle daude eta horietatik 16ek erabili dute parte edo faltaren bat noizbait, nahiz eta batzuk besteak baina gehiagotan erabili. Gehiengoak, 10 aldiz baina gutxiago erabili du parte erabilera. Baina gizon talde honetatik batek, 60 falta baina gehiago jarri ditu. Kasu horretan, gizon horrek botere gehiegi izateak esan dezake zerbait.

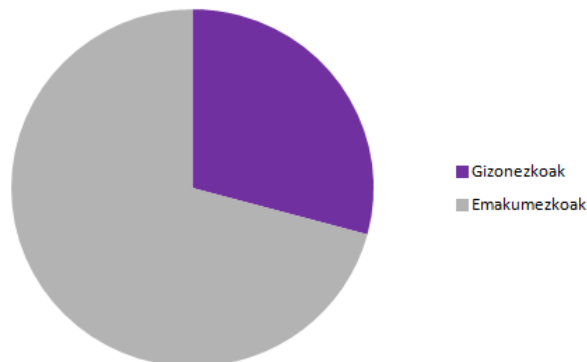
ZENBAT PARTE EMAN DITU?

3. **Grafikoa.** Emakumezko bakoitzak jarritako parte/ falta kopurua.

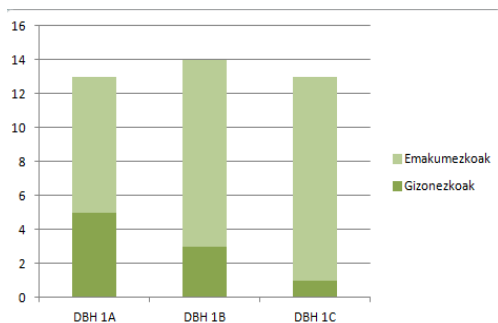
Gizonezkoek estereotipoz, beti izan dute edo izan nahi izan dute botere gehiago eurentzat. Emakumezkoek berriz, erresponsabilitatea eurenengan. Irakaslerian aritzen diren pertsonak betetzen dituzten esparruak behatzeari ekin beharko diogu beraz, bertan zer gertatzen den ezagutu ahal izateko.

Zuzendaritza eta orientazio departamentuetan adibidez, denak emakumezkoak dira bi alderdietan. Irakasle tutoreen artean berriz, 7 dira gizonezkoak eta 17 emakumezkoak (Ikus, 8. Grafikoa).

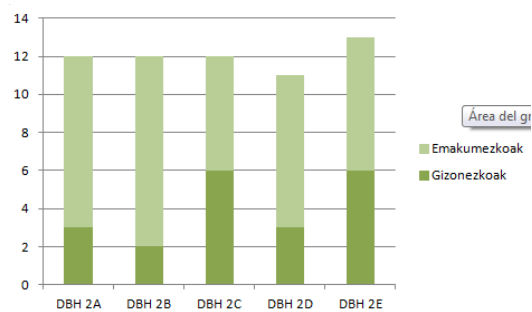

8. Grafikoa. Irakasle tutoreak.

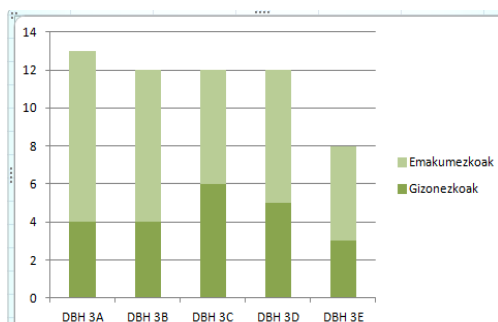
Bestalde, DBH eta Batxilergoko gela bakoitzean aritzen diren emakume eta gizonezko kopuruak positiboak diruditela esan beharra dago. Izan ere, nahiko aniztasun ematen da. Errealitatearen barruan, nahiko konpentsazio ematen dela ikusten dut sexu batean eta bestean (Ikus, 9., 10., 11., 12., 13. eta 14. Grafikoak).

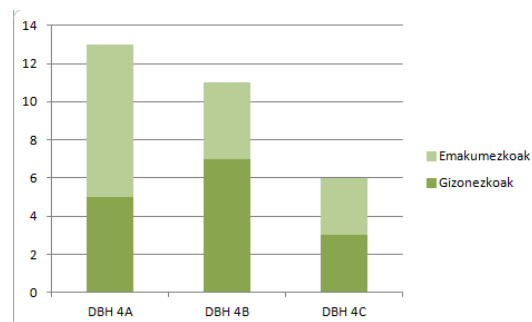
9. Grafikoa. DBH1

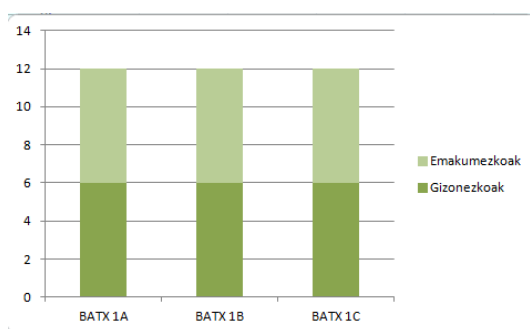
10. Grafikoa. DBH2

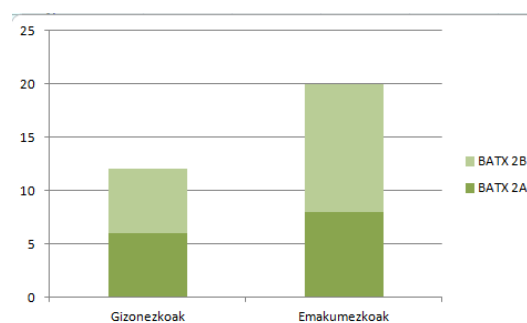
11. Grafikoa. DBH3

12. Grafikoa. DBH4

13. Grafikoa. 1. BATXILERGOA

14. Grafikoa. 2. BATXILERGOA

3.2. Gurasoei galdetegia

Institutuko ikasleen arduradunek (gurasoak, senideak ...) zein nolako rol banaketa duten edota etxeko dinamikako esparru ezberdinetan zein nolako eginkizuna izaten duten jakiteko, inkesta bat pasatu nien (Ikus eranskinetan).

Inkesta sortzeko, hiru irizpidetan oinarritu nintzen. Lehenengoa, ikaslearen guraso edota arduradunek duten erantzukizuna aztertzea bi eremu ezberdinetan; hezkuntzan batetik, eta etxeko lanetan bestetik (hauetan eman zitezkeen erantzunak; emakumeak, gizonak, biak, beste emakume batek, beste gizon batek edo inork ere ez izan zirelarik). Esparru horren helburu nagusia, guraso edota arduradunek zein nolako rol banaketak dituzten ezagutzea zen, sexuen arabera estereotipoak mantentzen dituzten ala ez jakiteko, oro har. Bigarrena, balore eta jarreraren ingurukoa izan zen eta honetan; ikaslearen ikasketen martxari buruzko informazioa nola jasotzen duten, nola erreakzionatzen duten irakasgairi bat suspenditu duela jakitean, ea garrantzitsua iruditzen zaien eskolaz kanpoko jardueretan parte hartzea eta ikasleak zein mailatako titulazioa lortzea gustatuko litzaieken galdetu nien. Azkenik, ikaslearen autonomia eta ekimenari buruzko informazioa jasotzeko hainbat ekintza planteatzen ziren (hauetan eman zitezkeen erantzunak; bai, ez edo batzuetan izan zitezkeelarik). Azken honen asmoa, ikasleak etxean egin beharreko ekintza batzuen inguruan, zein nolako erantzukizuna izaten duten ezagutzea zen. Honek, ikaslearen sexuaren arabera zein nolako ardurak izaten dituen ezagutu eta sexuen artean eman daitezkeen ezberdintasunak ezagutzeko aukera emango zuelako.

Inkesta, internet bidezko programa baten bidez pasatu zitzairen familiei; euskaraz nahiz gaztelaniaz (Ikus, A eta B eranskinetan). Inkesta aztertzen hasi aurretik, hainbat gauza izan beharko ditugu kontuan, hala nola; inkesta erantzun dutenen lagina, 51 pertsonakoa izan dela. Ikastetxeak 550 ikasle inguru izateko, nahiko erantzun gutxi jaso direla esan dezaket. Hortaz, ateratako ondorioak 51 pertsonako laginean oinarrituak izango diren arren, emaitzak orokortu egingo ditut, adibidez; guraso gehiengoak dioenez ... horrelako espresioak erabiliz. Bestalde, inkestan ez da galdetu ea nolako familia egitura duten etxean; amona aitona ote dauden, zaintzaileak, guraso banatuak, guraso homosexualak ... beraz, esparru hori ezingo dugu jakin.

3.2.1. Galdetegiaren erantzunak:

Inkesta erantzun dutenak: 8 gizon eta 43 emakume izan dira.

Erantzun dutenen seme/ alabak; 27 mutil eta 24 neska dira.

Erantzukizun esparrua: (G: gizona, E: emakumea, Be: beste batek, I: inork ere ez, Bi: Biak)

Hezkuntzan parte hartzea:

- Eskolako zereginetan lagundu: (G: 2 , E: 15, Be: 1 ,I: 1, Bi: 32)
- Irakurketarekiko interesa sustatu: (G: 3 , E: 20, Be: 0 ,I: 0, Bi: 28)
- Kirolarekiko interesa sustatu: (G: 3 , E: 9, Be: 0 ,I: 1, Bi: 38)
- Telebista ikusteko denbora arautu: (G: 0 , E: 10, Be: 0 ,I: 1, Bi: 40)
- Bere harremanekiko interesa izan: (G: 1 , E: 14, Be: 0 ,I: 0, Bi: 36)
- Hezkuntzarekin zerikusia duten aldizkariak irakurtzea: (G: 0 , E: 17, Be: 0 ,I: 6, Bi: 28)
- Tutorearekin harremanak/ elkarriketak izan: (G: 1 , E: 17, Be: 0 ,I: 0, Bi: 33)
- Eskolako bileretara joatea: (G: 1 , E: 20, Be: 0 ,I: 1, Bi: 29)
- Guraso elkartean parte- hartu: (G: 3 , E: 12, Be: 0 ,I: 25, Bi: 11)
- Egunean zehar egindakoaz galdetu: (G: 1 , E: 10, Be: 0 ,I: 1, Bi: 39)

Etxeko lanetan parte hartzea:

- Otorduak prestatu: (G: 8 , E: 18, Be: 1 ,I: 0, Bi: 24)
- Erosketak egin: (G: 8, E: 10, Be: 0 ,I: 0, Bi: 33)
- Garbiketa lanak: (G: 1 , E: 17, Be: 4 ,I: 0, Bi: 29)
- Oheak egin: (G: 5 , E: 14, Be: 2 ,I: 0, Bi: 30)
- Mairidireak aldatu: (G: 6 , E: 21, Be: 2 ,I: 0, Bi: 22)
- Arropa garbitu eta eseki: (G: 2 , E: 25, Be: 2 ,I: 0, Bi: 22)

- Mahaia jarri: (G: 3 , E: 8, Be: 3 ,I: 0, Bi: 37)
- Ontziak garbitu: (G: 3 , E: 12, Be: 2 ,I: 0, Bi: 34)
- Bankuetako kontuez arduratu: (G: 5 , E: 23, Be: 0 ,I: 0, Bi: 23)
- Autoaz arduratu: (G: 27 , E: 5, Be: 0 ,I: 1, Bi: 16)

Ikaslearen autonomia eta ekimena: (B: bai, E: ez, Ba: batzutan).

- Bere garbiketa eta higiene pertsonalataz arduratzen da: (B: 42 ,E: 2 ,Ba: 7)
- Garbitzeko arropa ontzira botatze du: (B: 37 ,E: 1 ,Ba: 13)
- Bere gela garbitu eta jasotzen du: (B: 23 ,E: 4 ,Ba: 24)
- Bere oinetakoak garbitzen ditu: (B: 14 ,E: 24 ,Ba: 13)
- Materiala prestatzen du: (B: 45 ,E: 0 ,Ba: 6)
- Ohea egiten du: (B: 38 ,E: 3 ,Ba: 10)
- Maindireak aldatzen ditu: (B: 14 ,E: 23 ,Ba: 4)
- Gosaria prestatzen du: (B: 30 ,E: 5 ,Ba: 16)

4. BERDINTASUNEAN HEZTEN

4.1. Berdintasunean hezteko gomendioak

Orain arte ikusitako guztiarekin, agerian geratzen da alde zuriaren sexuen arabera aurreiritziak bizirik ditugula gure artean. Egia da aurreiritzi horiek zailak direla ezabatzea, azken finean, balore moduan ikasi ditugulako. Aldaketa handia da beraz, txikitatik balore horien menpe hezi izan garenok aurreiritzi horiek kentzea. Baina zerbait ziur baldin badakigu, aldaketa hori eman beharra dagoela da.

Argi dago eskola ez dela erantzukizuna duen bakarra, baina eskoletatik hasi ahal dugula eta hala egin behar dugula, bai ordea. Ondoren, haur hezkuntzako etapan landu behar den gaia helburu izanik, egin ahal dela frogatuko dut, finean, kontzientzia aldatu behar dugulako.

Jarraian, haur hezkuntzako etapan berdintasunean hezteko gomendio batzuk azalduko ditut eta bukaeran, gela batean egindako proposamena aurkeztuko dut.

Lehenik eta behin, irakaslearen formakuntza ezinbestekoa izango da eta horretarako, baliabide asko ditugu; irakasleen formakuntzarako elkarteak, ISEI- IVEI, sarean aurkitzen ditugun tutorialak eta informazioak, eta abar luze bat. Oro har, gai hauek jorratzea interesatuko zaigu:

- Emakume eta gizonen arteko jarrerak eta baloreak berdintasunean eraikitzea.
- Emakumeen kontrako biolentziaren prebentzioa eta berdinen arteko harremanak.
- Gatazkan konpontzearekin edota material didaktikoekin zerikusia duen edozein gaiari buruzko aholku-eskeak egin Nafar Gobernuari (CAP; ...)
- Berdintasunean Hezten kanpainako jarduerak egitea.

Horrez gain, berdintasunean hezten hasten garenean, kontuan izan beharreko alderdi batzuk honakoak izan daitezke: Neska-mutilen arteko komunikazioa erraztuko duen konfiantzazko giroa sortzea eta horretarako, proposatutako jarduerak esanguratsu

edota bibentzialak izatea interesgarria litzake. Zer esanik ez haur hezkuntzan bagabiltza. Horretarako, superbisioa eta coaching- a bezalako teknikak proposatzen ditut (esparru teorikoan). Honelako teknikak erabiltzeak komunikazioan laguntzean gain, gaitasun batzuk eskuratzen lagundu ahal digute; txandak errespetatzen, profesional desberdinetako funtzioak lankidetzan sortzen, iritziak eta sentimenduak azaltzen, informazioa egituratzen, arrazoibidea lortzen ... Baina teknika honek ez digu ikasleekin aritzeko soilik laguntzen. Guretzako, pertsona moduan ere, lagun diezazkiguke. Dena den, teknika hauek ahal diren neurrian erabiliko ditugu, ez baitugu ahaztu behar hurrekin ari garela. Bestalde, estereotipatuak dauden adierazpenak ez erabiltzea, ezinbestekoa izango da; esamoldeak eta gustu txarreko bromak edo txisteak ez egiten, adibidez. Nahiz eta ikasleek agian ez ulertu, ez dugu ahaztu behar klaseak emateaz gain, eredu garen pertsonak garela.

Sexu aniztasuna behar den bezala lantzeko material gutxi dagoela pentsatu ohi da, baina oker gaude, material asko baitago: liburuak, jolasak, ipuinak, filmak ... eta eskuratzeko errazak direnak gainera. Liburutegietan eta sarean bertan, sexu aniztasunari dagokion informazio eta baliabide asko aurkitzen ahal dugu.

Hala ere, guk bertan dugun materiala ere baliogarria izan ahal da. Izan ere, gakoa ez da material edo baliabide jakin bat erabiltzea, baizik eta duguna edo erabiliko duguna, lortu nahi dugunaren arabera izatea. Adibidez; etxean edo geletan ditugun liburu eta ipuin berak erabili ahal ditugu baina estereotipoak, inposiziozko balioak ... bezalakoak ekidin eta ezabatuz.

Ustez, haur hezkuntzan gai hau lantzeko modu egoki eta erosoena, ipuin eta antzerkien bidez egitea da. Esaterako, sexu bereko bikote baten harremana izan daiteke ipuinaren haria, edo hori bigarren mailako datua izan daiteke soilik, eta ikaskuntza hori ere oso positiboa izan ahal da. Beraz, betiko liburuak erabil ditzakegu, guk geuk malgutasunez moldatzen baditugu.

Proposamenak:

- Mebes, M. , Sandrock, L. *Derrigorrez, musurik ez*. Maite Canal editora: 2002.

- Murua, M. eta tokero, J. Pirritx eta Porrotx: *Gorka kopontzailea*. Elkarlanean, Donostia: 2005.
- *Mendieta, M.J. eta Zabaleta, J. Aitorrek bi ama ditu*. Erein, Donostia: 2004.
- Emaisía elkarteá. *Ipuinak ez sexistak izateko gida*. Urtxintxa eskola: 2006.

Jostailuei dagokienean berriz, baita jolasei dagokienean ere, neska-mutilei nahi duten jolasekin ibiltzen lagundu behar diegu. Mutikoak panpinekin jolastu nahi badu aukera emango diogu eta gainera jolasa, etxeko lanak eta ardura banaketak landu eta ikasteko, erabil ahalko dugu. Guk ez badiogu horretarako aukerarik ematen, gero zaila izango da heldua denean hori barneratzea. Izan ere, haurrentzako sortzen diren jostailu eta jolasak, marko heterosexual bakar eta sexistan kokatutakoak izaten dira.

Jolasen proposamen gisa, *Emaisía elkarteak* sortutako “*Jolas ez sexisten bilduma*” gomendatzen dut. Izan ere, jolas asko aurkitzen dira bertan, arlo ezberdinei egokituak gainera; gorputzezko arloa, arlo emozionala, arlo soziala, arlo kognitiboa eta norbere nortasuna.

- Emaisía elkarteá. *Jolas ez sexisten bilduma*. Urtxintxa eskola: 2003.

4.2. Berdintasunean hezteko proposamena

Azkenik, auzoko eskola bateko haur hezkuntzako gela batean proposamen bat egiteko aukera eskaini zitzaidanez, hona hemen egindakoa: proposamen hau, antzerki bat ikasleei aurkeztu eta ondoren, ikasleekin eraikitzean oinarritzen da non bertako pertsonaiak, egungo gizartearen jarrera jakin batzuk bereganatzen dituzten eta gatazka baten erdian, pertsonai batek arau moralak plazaratuko dituen, irtenbidea lortzeko asmoz. Hasieran, antzerkiaren gidoia, ipuin moduan aurkezten da eta ondoren, horren inguruko galdera batzuk proposatzen dira, hurrek, gertatutakoaren inguruan hausnartzera bultzatzeko.

Izenburua: *Utziko al didazue zuekin jolasten?*

Bazen behin oso urruneko herrialde batean, margarita zuriz betetako zelai berde asko non, animaliak lasai asko ibiltzen ziren inguruan zehar. Zelai berde eta handi horien erdian etxetxo bat aurkitzen zen, Mirenen etxea hain zuzen ere; Miren, bere guraso eta bi anaiekin bizi zen neska zintzo bat zen.

Egun eguzkitsu batean, Mirenen bi anaiak iker eta Ander, tren gidarietara jolastera atera ziren zelaira, Mirenek bere panpinekin etxe barruan jolasten zuen bitartean.

Minutu batzuk pasa ondoren Miren bakarrik sentitu eta anaiekin jolastera joatea erabaki zuen:

(Miren)- Ei mutilak! Zer moduz? Zertan ari zarete jolasten?

(Iker)- Tren gidariak izatera ari gara jolasean ... txuku, txuku, txuku, txuku ...

(Miren)- Eta ... izan al naiteke ni zuen treneko bidaiari bat?

(Ander)- Eeeez!! Zuk zure panpinekin jolastu behar duzu, hau mutilentzako jolasa da eta ... Isiltasun segundo batzuk pasa ondoren, Mirenek negar egiteari ekin zion ... (*negarraren soinua egin*) eta Ikerrek, bere arrebaren hondamena ikustean, zera esan zuen:

(Iker)- Ander!! Ez esan horrelakorik, denok gara lagunak eta elkarrekin jolastu behar dugu.

(Ander)- Denok gara lagunak baina beti jolasten dugu banatuta; berak bere panpin eta jostailuekin jolasten du eta guk berriz, indioak, bakeroak edota gidariak izatera jolasten dugu. Gainera, Mirenek soinekoa darama eta ezin izango du korrika egin eta etengabe eroriko da ... Ezetz, ezetz eta ezetz, hau mutilentzako jolasa da!!

Mirenek ez zion negar egiteari uzten, ezin baitzuen bere anaiekin jolastu.

(Iker)- Ez izan hain gogorra Ander! Joko hau mutilentzako zein neskentzako izan daiteke eta gainera, soinekoarena tontakeria bat besterik ez da. Mirenek ezin badu

korrikarik egin soinekoarekin, itxaron egingo diogu. Denok lagunak baldin bagara, denok errespetatu beharko dugu elkar eta bakoitza den bezala onartuko behar dugu.

(Ander)- Arrazoi duzu! Tuntuna izan naiz. Gure denbora librea denon artean pasa behar dugu, bai panpinekin baita gidariarena egitearekin ere.

Neskatoak bere anaiaren hitzak entzun bezain laster, besarkada handi bat ematera joan zitzaion eta Anderrek, horrelako jarrerarik berriz ere ez izateko konpromisoa hartu zuen.

Hala bazan edota ez bazan, sar dadina kalabazan eta atera dadila, gure herriko plazan!

Antzerkia egin ondoren, galdera batzuk planteatzen dira, eztabaida txiki bat sortzeko asmoz. Dena den, haurrek horren inguruan hausnartzea lortu nahi da.

- Nortzuk dira pertsonaiak? Nola izena dute?
- Zer gertatzen zaio Mireni? Nola sentitzen da bere anaiak berarekin jolastu nahi ez duenean?
- Zein jarrera hartzen dute anaiak? Zer iruditzen zaizu Anderren jarrera? Eta Ikerren jarrera?
- Zer uste duzue Anderrek ongi ala gaizki jokutzen duela? Zergatik? Zer uste duzu egin beharko lukeela?
- Ongi al deritzozue Ikerrek egindako esku hartzea bere anaiak ulertzeko, denok batera jolastu behar dutela? Beste modu batean egingo al zenukete zuek? Nola?
- Zer deritzozu Mirenen jarreraren inguruan, jolasten uzten ez zaionean? Eta jolasten uzten dionean?
- Izan al zara noizbait honelako egoera batean?
- Zein ondorio atera ditzakezu/ e istorio honetatik?
- Honelako egoera baten aurrean zein jarrera hartzen duzue, Iker edo Anderrena? Zein izango da gatazka konpontzeko modu hoberena?

Azkenik, antzerkia egin ondoren, antzerkian zehar bizi izan zutenaren marrazki bat egitea eskatu nien hurrei (Ikus, C eranskinean).

ONDORIOAK

- **Mutilek, neskek baina zailtasun gehiago dituzte hezkuntza esparruan aritzeko; gutxiegi eta kurtsoen errepikapen gehiago jasaten dituzte.**

Ondorioz, lehenago uzten dute hezkuntza sistema eta emakumezkoen aldean, portzentaje baxuago batean graduatzen dira gizonezkoak.

Eremu publikoari dagokion arazoa izanik, harrigarria dirudi honek, alarma sozialik ez piztea. Giza agente guztiak onartzen dugun faktore bat dela dirudi, normaltzat hartu eta erremediorik ez duen zerbait bezala ikusten dugula, mutikoak eskola mailan okerrago aritzen direla.

Gezurra dirudi beraz, ekitatean oinarritu dugun hezkuntza sisteman honetan, beti aritu izan garena ikasteko zailtasunak antzeman eta eraginkortasunean konpentsazioa bultzatzen, faktore honek ez gehiegi kezkatzeak.

Faktore hau beraz, gizartean dugun generoen arabera rolei atxiki diezazkiokegula uste dut. Batetik, gizonezkoen balioetan, gizonezkoek ikaskuntzarik gabe, soldata on bateko lan erraz bat bilatzeko aukerak dituztela bultzatzen delako. Bestetik, haur eta nerabeen estereotipoak komunikabideetan, ez direlako bateragarriak suertatzen mutila izan eta ikasle ona izatearekin.

Ondorioz, orokorrean orain arte eman den eskolako hezkuntza ezin dugu hezkuntza linealtzat jo neska eta mutilengan. Oro har, emakumezkoak laguntza eta zaintza helburu dituen balore funtzionalekin hezi izan garelako eta gizonezkoak berriz, lanbide eta ekonomia mailako ardurako balore funtzionaletan heziak izan direlako.

- **Generoaren arabera itxaropenak direla medio, aldez aurretik ezar daitezkeen itxaropenak egiazkoak bilakatzen da (ikus, 2. eta 3. grafikoak).**

Ingeniaritza esparrua, beti lotu izan da gizonezkoekin eta hau, matematika, informatika, teknologia eta abar bezalako arloak barruan sartzen direnaren arrazoiagatik izan daitekeela uste dut. Lan munduari begira, makina, pieza, zirkuitu ... bezalako esparruak sartzen dira modalitate honen gain. Aipatutako grafikoan ageri den

bezala, mutilezko eta neskatoen artean nabarmen altuagoa da mutilezkoen eskolatzea modalitate honetan.

Osasun zientziak berriz, hezkuntza, medikuntza eta abar luzea hartzen duen esparrua izanik, beti lotu izan da zaintza lanekin, emakumezkoen balioen menpe sortzen den esparruarekin hain zuzen ere. Emakumezkoen eskolatze tasa modalitate honetan nabarmen altua dela ikusi dugu aipatutako grafikoa. Gure gizartean hezkuntza mundua, beti lotu izan da heziketa eta zaintza lanekin. Zer esanik ez haur hezkuntzan; etapa honetan aritzen diren profesionalak behatuz gero, gehiengo emakumezkoa dela ohartzen gara. Faktore honek, ikasleengan balore batzuk transmititzen ditu. Azken finean, ez da ohikoa gizonezko bat haur hezkuntzan aritzeak eta ikusten dugunean, harritu egiten gaitu. Balore hau transmititzea, saihestezina dela esango nuke nik. Izan ere, kontrola ezina da haur hezkuntzako irakasleen artean gehiengo emakumezkoa izate. Askotan, gizonezko bat honetan aritzean, sexismoan ditugun ezaugarriekin lotu izan da, “mariquita”, “nenaza” eta abar luze bateko aurreiritziz josiak izaten dira.

- **Mutilek, parte edo falta gehiago izaten dituzte neskek baino. Ondorioz, heldutasun maila gutxiago izan ahal dute (ikus, 4. grafikoa).**

Teoria askok dioten moduan neskak, mutilak baino azkarrago hazten eta heltzen gara. Heldutasun maila lehenago berreskuratzeak, ez du esan nahi emakumezkoak, gizonezkoak baina helduagoak izango garenik. Baina bai inplikatzeko duela, adin berekoen artean heldutasun maila ezberdinak gertatzea.

Institutuak falten inguruan egindako sailkapenari erreparatuta, ezin dugu ezer ziurra ondorioztatu. Izan ere, sailkapen horren barrenean diziplina ezberdinetako ekintzak aurkitzen ditugu. Hau da, ezin dugu berdin baloratu mehatxu bat, arreta faltarekin. Izan ere, ezinezkoa zaigu jakitea arreta falta bat, arreta jarri nahi izan ez duen ikasle baten kasuan izan den edo gabezi bat dela medio, arreta jarri ezin izan duen ikaslearen kasuan izan den.

Dena den falten sailkapena behatzean, oro har, jarrera arazoei dagozkien ekintzak hartzen dira aintzakotzat: mehatxuak, irainak, errespetu falta, hiritar heziketa falta ... eta hortaz, institutuan mutilei jarritako falta kopurua, neskei jarritako falta kopuruan

alde nabarmena ematen denez, mutilek heldutasun maila gutxiagoa dutela ondorioztu dezakegu, etapa honi dagokionean behintzat. Hau da, 13- 18 urte bitartean.

- **Parteak/ faltak, autoritate disziplinarioa inposatzeko erabiltzen dira.**

Emakumeak maiztasun handiagoarekin erabiltzen dituzte faltak edota parteak, gizonezkoek baino. Arrazoien artean, faltak emakumeentzako, autoritate disziplinarioa erakusteko modu bilakatzen direla izan daiteke. Eskoletan askotan, autoritate disziplinarioa erabiltzera jotzen dugu, batez ere emakumek, autoritate hori beste eraz erabiltzen ez dakigulako. Beste modu batean esanda, erabiltzen ez dakigun autoritate horrek funtzionatzen ez duenez, beste irtenbidea bilatuz, autoritate disziplinariora jotzen dugu eta finean, arazo pertsonal bilakatze zaigu, berriz ere, genero ezberdintasunari atxikiz.

Bestalde, sexu bakoitzean eman diren parteei soilik begiratuz, irakasleen artean parte edota faltei ematen zaien erabilpen maiztasuna oso desberdina izaten da batzuegan eta besteengan (ikus, 6. grafikoa). Institutuan, 17 gizon irakasle daude eta horietatik 16ek erabili dute parte edo falta noizbait, nahiz eta batzuk besteak baina gehiagotan erabili. Gehiengoak, 10 aldiz baina gutxiago erabili du parte edo falta. Baina gizon talde honetatik batek, 60 falta baina gehiago jarri ditu. Gizon honen kasuan, botere gehiegi izatea suertatu daiteke. Gizonezkoek estereotipoz, beti izan dute edo izan nahi dute botere gehiago eurentzat. Beraz, falten erabilera horrek, duen autoritatea erakusteko erabili dezakeela uste dut.

- **Irakasleen artean rol banaketak agerikoak dira.**

Aurretik aipatu bezala, beti lotu izan dira emakumeak erresposabilitate karguekin eta gizonezkoak berriz espezialista karguekin. Tutore kopuruari erreparatzen badiogu (ikus, 8. grafikoa), ohartu ahalko gara hori egia bihurtzen dela. Irakasle tutoreen artean, 17 emakumezkoak dira eta 7 gizonezkoak. Arloei dagokienean ere, zuzendaritza eta orientazio departamentuetan, guztiak dira emakumezkoak eta gizonezkoak berriz, espezialista lanetan dihardute, gehiengoak behintzat: plastika, filosofia, teknologia, fisika- kimika eta ekonomian, besteak beste. Ondorioz, emakumeek erresposabilitate lanak hartzen dituzte eta gizonezkoek teknikari lanak. Gainera, irakasle gizon

gehiengoak, azken kurtsoetan dihardute; botere gehien duten kurtsoetan, hain zuzen ere. Azken hau, (9., 10., 11., 12., 13. eta 14. grafikoak) begiratuta, baieztatu ahal dugu: gizonezkoak gehiago aritzen dira azken kurtsoetan klaseak ematen.

▪ **Gurasoen artean ere, rol banaketak agerikoak dira.**

Aipatu izan den bezala, egia da berdintasun bidean aurrerapen asko eman direla. Bi hamarkada ere ez dira pasatu emakumeak etxean lan egin eta seme alabez arduratzen zirela eta gizonezkoak berriz, etxetik kanpo lan egin eta etxean ardurarik hartzen ez zutenaren garaitik. Baina oraindik ere, sexuen arabera rol banaketak ematen direla frogatzen dugu. Nahiz eta ardura, edota ekintza batzuetan biek edota gizonezkoek soilik parte hartzen hasi, rol bakoitzaren barruan sexu tasa handia nabarmentzen da.

Aipatzekoa da emaitzetan ikusten dela, aldaketak ematen ari garela; izan ere, ekintza gehiengoan bien parte hartzea, hau da, emakumezko eta gizonezkoaren parte hartzea ematen da, hezkuntza eta etxeko zereginetan batez ere. Dena den, ematen diren hainbat ekintzatan, emakumezkoen parte hartzea handia izaten jarraitzen duela esan beharra dago. Etxeko zereginetan esaterako, erantzun asko bien ardura moduan hartzen dutela aipatu duten arren, emakumezkoen ardura handia ematen jarraitzen da. Hala nola, janaria prestatzea, oheak egin eta maindireak aldatzea, etxeko garbiketak egitea eta abar.

Hezkuntzarekiko erantzukizunari dagokionean ere, gizonezkoen parte hartzea exkaxa dela esango nuke. Eskolako bileretara joatea eta seme/ alabaren tutorearekin harremanetan jardutearen esparruetan, emakumeak nagusitzen dira, nahiz eta bi sexuen parte hartzea ematen den. Adibidez; tutorearekin bildu eta harremanetan jartzearen ardura nork hartzen duen galdetu denean, gizonezko 1, 17 emakumezko eta 33 bien arteko ardura dela erantzun dute. Eskola bileretan parte hartzean ere, gizonezko 1, 20 emakumezko eta 29 bien artean egiten dutela erantzun dute.

Rol banaketak ematen jarraitzen dutela frogatzen duen beste galdera nabarmen bat ere badugu. Etxeko kotxearen ardura nork duen galdetzean, 27 gizonezko, 5 emakumezko eta 16 bien arteko ardura dela erantzun dute.

- **Neskak arduratsuagoak dira, mutilak baino.**

Ikasleak etxean duen autonomia eta ardurari dagozkion galde sortan oro har, mutilen kasuan izan da ezezko edota batzuetan egiten dutenaren erantzun gehiengoa. Betiere gogoratuz orokortuz baloratzen dudala.

Garbiketa kontuetan; euren gela txukundu eta garbitu, oinetakoak garbitu eta maindireak aldatzean esaterako, mutilezkoen kasuan erantzun da, batzuetan edo ezezkoan egiten dutela. Hala ere, ezezkoa baina gehiago nagusitzen da batzuetan egin edo ez egiteak.

- **Gurasoak, sexismoarekiko ardura erakusten dute.**

Galdetegi bukaeran, zerbait esateko hutsune bat utzi nuen eta ez nuen uste ezer esango zutenik. Baina oker nenbilen. Izan ere, guraso askoen ekarpenak jaso dira bertan.

Batzuek, galdetegia objektiboa ez zela esan zuten, arrazoi guztiarekin gainera. Informatika arazoak zirela medio, galdetegia prestatzean oso mugatua egon nintzen, erantzunak murriztuak baitziren. Gainera, galdetegiaren planteamendua guraso banatuen kasuan edota guraso homosexualen kasuan ez zen posible.

Bestalde, guraso askoek erakutsi dute ardura, gaiaren inguruan. Askoek diote, feministak kontsideratzen direla edota berdintasunean sinesten dutela eta hura bultzatu nahi dutela, baita euren seme alabek bide hori jarraitu dezatela nahi dutela ere. Horrez gain, eskolan sexismoaren lanketa behar den bezala ematen ez dela, edo behar duen garrantzia ematen ez zaiola aldarrikatu du batek.

Gizon eta emakumezkoen berdintasuna momentu arriskutsuan agertzen dela esan du beste batek; krisi garaia eta hizkuntza modernoa direla medio. Honek dioenez, ikasleen arreta bereganatu behar dugu honen ardura ere beraiek senti dezaten.

ERREFERENTZIAK

- Agirre, I., Arrigain, I., Moreno J. (2010) Hezikidetza. [Eskuragarri (2013/05/17): <http://ikerisabeljanire.blogspot.com.es/>].
- Bartle, P. (2011). CEC, Colectivo de Potenciación Comunitaria. [Eskuragarri (2013/05/13): <http://cec.vcn.bc.ca/mpfc/>].
- Giner, A. (2010). *Coaching Educativo*. (GBL tutorak emandako power point aurkezpena).
- SANCHO, N. eta LANDA, I. (2006). *Kilimak*. Sexuen Hezkuntza lantzeko ikas-liburua. 8-10 urte. Erein.
- TRANCHE, J.L, GARCIA, A.C. eta RUBIO, T. (1989). *Eskola muinbakar eta integratzailea*. Eusko Jaurlaritza. Hezkuntza, unibertsitate eta ikerketa saila . Gasteiz.
- TRANCHE, J.L, GARCIA, A.C. eta RUBIO, T. (1989). *Lehen hezkuntzan aniztasunaren trataerari heltzeko orientabideak liburuan*. Eusko Jaurlaritza. Hezkuntza, unibertsitate eta ikerketa saila . Gasteiz.
- URTXINTXA ESKOLA, (2003). *Jolas ez- sexisten bilduma*. Bizkaia.
- 204/2010 FORU AGINDUA, abenduaren 16koa, Hezkuntza kontseilariak emana, *Nafarroako Foru Komunitateko unibertsitate kanpoko ikastetxe publikoetako eta pribatu itunduetako bizikidetza arautzen duena*.
- 47/2010 FORU AGINDUA, abuztuaren 23koa, *Nafarroako Foru Komunitateko unibertsitatez kanpoko ikastetxe publikoetako eta pribatu itunduetako ikasleen eskubide eta eginbeharrak ezarri eta ikastetxe horietako elkarbizitza arautzen duena*.
- 93/2008 FORU AGINDUA, ekainaren 13koa, Hezkuntza kontseilariak emana, *Nafarroako Foru Komunitateko Haur, Lehen eta Bigarren Hezkuntzako ikastetxeetan aniztasunari nola erantzuten arautzen duena*.
- (2007) *Haurrak afektibitate eta sexu aniztasunean hezten*. Hik Hasi aldizkaria (114. alea).

A ERANSKINA

GURASOENTZAKO GALDETEGIA

Inkesta betetzen duena: *

- ☐ Emakumezkoa
 ☐ Gizonezkoa
 ☐ Bestelakorik

Ikaslea: *

- ☐ Neskatoa
 ☐ Mutikoa
 ☐ Bestelakorik

Ikaslearen jaiotze-urtea: *

Ikaslearen arduradunaren datuak: maila akademikoa Oinarrizkoa: Derrigorrezko Hezkuntza/ Ertaina: Batxilergoa edo Lanbide Heziketa/ Goi-mailakoa: Unibertsitarioa

- ☐ Oinarrizkoa
 ☐ Ertaina
 ☐ Goi-mailakoa

Ba al duzu formakuntzarik gai honetan? *

- ☐ Bai
 ☐ Ez

Bai erantzun baduzu, azaldu zein.

Formakuntzarik nahiko bazenu gai honetan zehaztu zein: Hezkidetza, indarkeri sexistaren prebentzioa, hizkuntzaren erabilera ez-sexista...

Arduradunaren lan-egoera

☐ Ordaindutakoa
 ☐ Ordaindugabea
 ☐ Biak

Ikaslearen arduradunen datuak: Jaiotze-urtea *

Nork egiten ditu/ dituzte ondoko ekintzak? *HEZKUNTZAN PARTE HARTZEA

	Emakumeak	Gizonak	Biek	Beste batek (emakumea)	Beste batek (gizona)	Inork ere ez
1. Eskolako zereginetan lagundu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Irakurketarekiko interesa sustatu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Kirolarekiko interesa sustatu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Telebista ikusteko denbora arautu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Bere harremanekiko interesa izan: lagunak, irakasleak ...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Hezkuntzarekin zerikusia duten aldizkariak	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	Emakumeak	Gizonak	Biek	Beste batek (emakumea)	Beste batek (gizona)	Inork ere ez
irakurri						
7. Tutorearekin... harremanak/ elkarrizketak izan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Eskolako bileretara joan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Guraso- elkartean parte- hartu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. Egunean zehar egindakoaz galdetu	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Nork egiten ditu/ dituzte ondoko ekintzak? *ETXEKO LANETAN PARTE HARTZEA

	Emakumeak	Gizonak	Biek	Beste batek (emakumea)	Beste batek (gizona)	Inork ere ez
11. Otorduak prestatu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12. Erosketak egin	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	Emakumeak	Gizonak	Biek	Beste batek (emakumea)	Beste batek (gizona)	Inork ere ez
13. Garbiketa lanak; hautsak kendu, erratza pasa ...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14. Oheak egin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15. Maindireak aldatu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16. Arropa garbitu, eseki eta lisatu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
17. Mahaia jarri	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18. Ontziak garbitu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
19. Bankuetako kontuez arduratu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20. Autoaz arduratu	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	Emakumeak	Gizonak	Biek	Beste batek (emakumea)	Beste batek (gizona)	Inork ere ez
21. Haurrak zaindu	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Nola jasotzen duzu bere ikasketen martxari buruzko informazioa? *

☐ Nire alabaren edo semearen bitartez	☐ Tutoreari deitzen diot
☐ Nota- buletinaren bitartez	☐ Tutorearen deia zain egoten naiz

Nola erreakzionatzen duzu irakasgairi bat gaingaitzen ez duenean? *

☐ Zigortzen	☐ Ikastetxera joaten
☐ Zure laguntza eskaintzen	☐ Axolagabe agertzen
☐ Klase partikularrak	

Garrantzitsua iruditzen al zaizu zure semeak/ alabak eskolaz kanpoko ekintzetan parte- hartzea? *

☐ Bai	☐ Ez	☐ Indiferentzia

Zein mailatako titulazioa lortzea gustatuko litzaizuke? *

☐ DBH	☐ Batxilergoa (Letrak)
☐ Erdi Mailako Zikloa	☐ Unibertsitatea: Gradua
☐ Batxilergoa (Zientziak)	☐ Goi Mailako Zikloa

Zure semeak edo alabak egiten al ditu ondoko ekintzak? *

Bai	Ez	Batzuetan

	Bai	Ez	Batzuetan
Bere garbiketa eta higiene pertsonalaz arduratu	☐	☐	☐
Garbitzeko arropa, ontzira bota	☐	☐	☐
Bere arropa txukundu	☐	☐	☐
Bere gela garbitu eta jaso	☐	☐	☐
Bere oinetakoak garbitu	☐	☐	☐
Eskolako eta eskolaz kanpoko jardueretako materiala prestatu	☐	☐	☐
Ohea egin	☐	☐	☐
Maindireak aldatu	☐	☐	☐
Gosaria prestatu	☐	☐	☐

Nola definitzen duzu zeure burua? *Feminista: emakume eta gizonen arteko eskubide berdintasuna; Matxista: gizona emakumeari gailentzen zaio; "Hembrista" emakumea gizonari gailentzen zaio.

- ☐ Feminista ☐ Matxista ☐ "Hembrista"
- ☐ Otro:

Zerbait gehiago esan nahi izanez gero ...

B ERANSKINA

ENCUESTA PARA LAS FAMILIAS

Sexo de la persona que rellena la encuesta *

☐ Masculino ☐ Femenina ☐ Otr@s

Sexo alumn@ *

☐ Masculino ☐ Femenina ☐ Otr@s

Año de nacimiento del alumn@ *

Nivel académico de la persona responsable: Básico: Educación Obligatoria/ Medio: Educación Postobligatoria/ Estudios superiores: Universitaria

☐ Básico ☐ Estudios superiores
☐ Medio

¿Has recibido algún tipo de formación en igualdad, coeducación? *

☐ Sí ☐ No

Si has respondido que sí, concreta cuál

Si quisieras recibir formación en este sentido, concreta cuál. Coeducación, prevención de violencia de género, uso del lenguaje no sexista...

Situación laboral de la persona responsable

☐ Trabajo remunerado
 ☐ Trabajo no remunerado
 ☐ Ambos

Datos de los/las responsables alumn@: Año de nacimiento *

¿Quién lleva a cabo las siguientes actividades? *

PARTICIPACIÓN EN LA EDUCACION

	Femenina	Masculino	Los dos	Otro	Otra	Nadie
1. Ayudar con los deberes	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Impulsar el interés por la lectura	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Impulsar el interés por el deporte	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Regular el tiempo para ver la televisión	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Interesarse por sus relaciones: amigos, compañeros, profesores ...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Leer artículos sobre la educación	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Relacionarse y reunirse con el tutor	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	Femenina	Masculino	Los dos	Otro	Otra	Nadie
8. Asistir a las reuniones del colegio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Participar en el grupo de padres y madres del colegio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. Interesarse por lo que ha hecho durante el día	☐	☐	☐	☐	☐	☐

¿Quien lleva a cabo las siguientes actividades? *PARTICIPACIÓN EN EL HOGAR

	Femenina	Masculino	Los dos	Otro	Otra	Nadie
11. Preparar las comidas, cenas...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12. Hacer las compras	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13. Tareas de limpieza: polvo, aspiradora...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14. Hacer la cama	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15. Cambiar las sabanas	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	Femenina	Masculino	Los dos	Otro	Otra	Nadie
16. Lavar la ropa y planchar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
17. Poner la mesa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18. Fregar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
19. Encargarse de las cuentas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20. Encargarse del coche	☐	☐	☐	☐	☐	☐
21. Cuidado de l@s hij@s	☐	☐	☐	☐	☐	☐

C. ¿Cómo recibe información sobre el progreso de sus estudios? *

☐ Mediante mi hij@	☐ Llamo al tutor/ a
☐ Mediante las notas	☐ Espero a la llamada del tutor@

D. ¿Cómo reaccionas si suspende? *

☐ Castigando	☐ Hablo con el profesor/ a
☐ Ofreciendo mi ayuda	☐ No le doy demasiada importancia
☐ Tomo medidas: clases particulares ...	

E. ¿Crees importante que tus hij@s asistan a actividades extra- escolares? *

☐ Si ☐ No ☐ Indiferente

F. ¿A qué nivel de estudios te gustaría que llegara? *

☐ ESO ☐ Bachiller (Letras)

☐ Formación Profesional de Grado Medio ☐ Formación Profesional de Grado Superior

☐ Bachiller (Ciencias) ☐ Universitaria: Grado

G. ¿Su hijo o hija lleva a cabo las siguientes actividades? *

Si

No

A veces

Es
responsable
con su
higiene
personal

☐
☐
☐

Hecha la
ropa sucia
lavar

☐
☐
☐

Limpia y
recoge su
cuarto

☐
☐
☐

Limpia su
calzado

☐
☐
☐

Prepara el
material
escolar y
extra-
escolar

☐
☐
☐

	Si	No	A veces
Hace la cama	☐	☐	☐
Cambia las sábanas	☐	☐	☐
Prepara su desayuno	☐	☐	☐

¿Cómo te defines? *Feminista: igualdad de derechos entre mujeres y hombres; Machista: el hombre es superior a la mujer; Hembrista: la mujer es superior al hombre.

- ☐ Feminista
 ☐ Hembrista
- ☐ Machista
 ☐ Otro:

H. ¿Quieres aportar algo?

C ERANSKINA

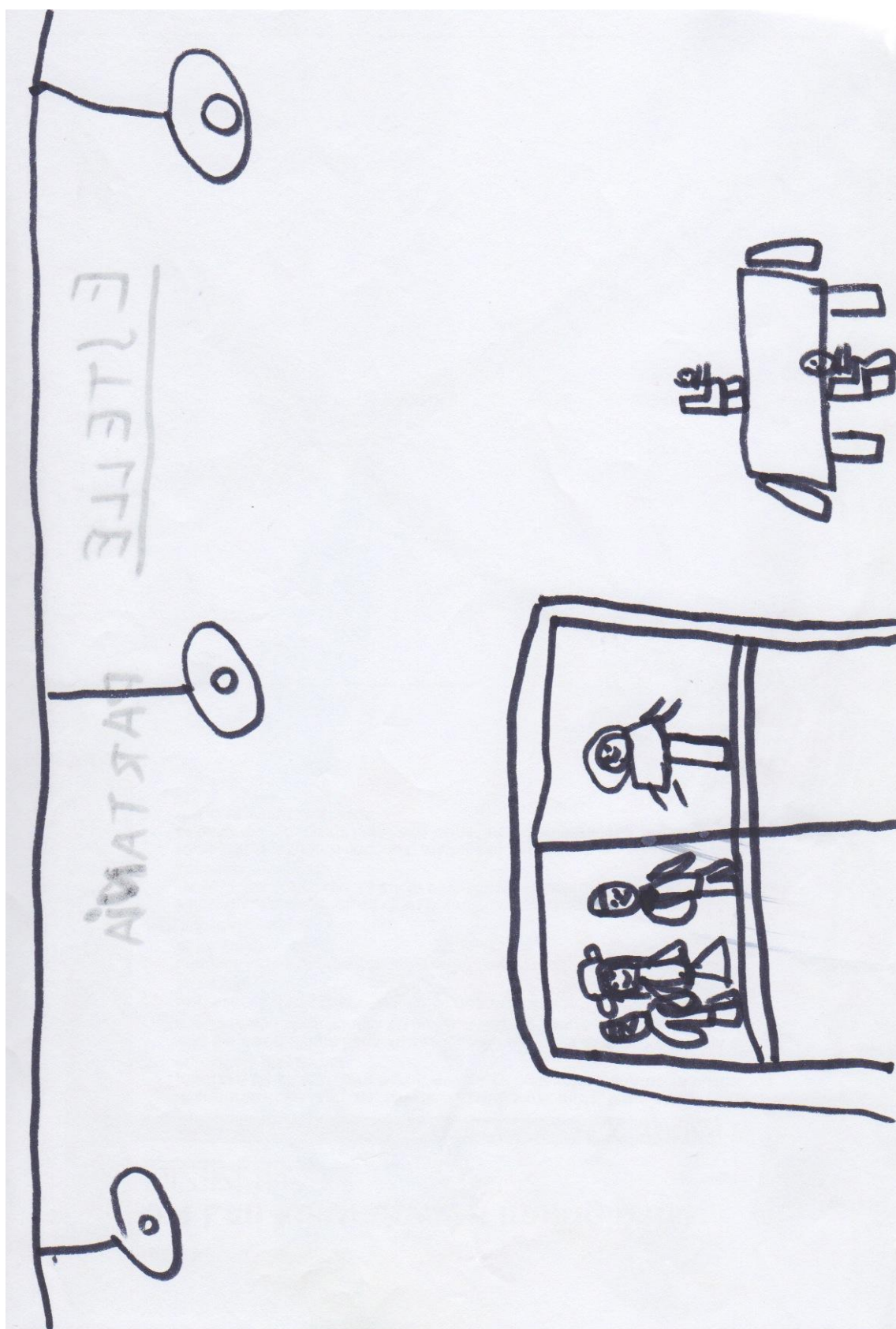
Antzerkiaren proposamena garatu den ikasgelako ikasleen marrazkiak. Haur Hezkuntza, 5 urte.

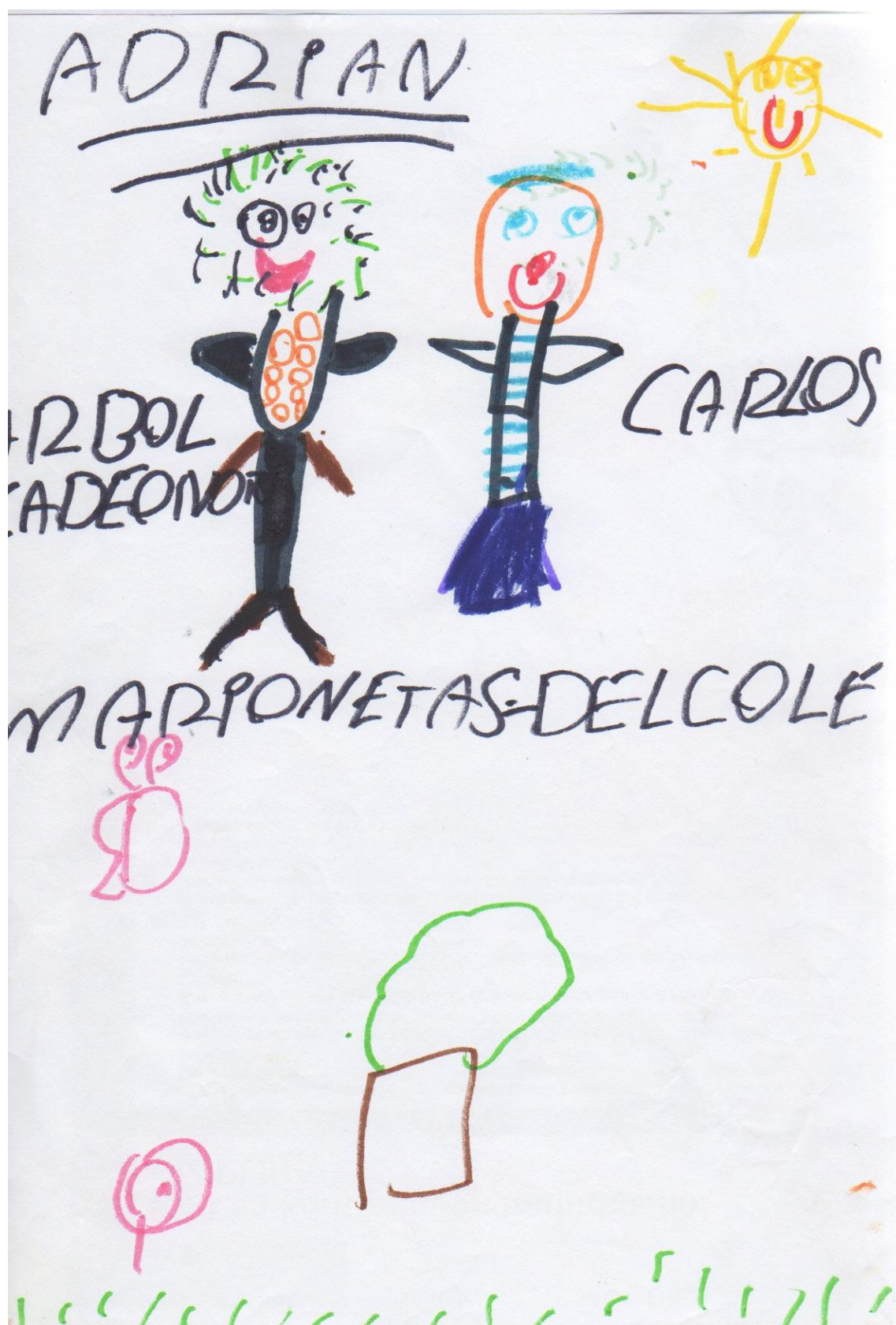

Sonia Eizagirre Ortega

